

Selma Lagerlöf

Legende o Kristu

*sa švedskog prevela
Branka Horvat*

eLektire.skole.hr

Sadržaj

SVETA NOĆ _____	3
CAREVO VIĐENJE _____	6
ZDENAC MUDRACA _____	10
BETLEHEMSKO DJETEŠĆE _____	15
BIJEG U EGIPAT _____	26
U NAZARETU _____	30
U HRAMU _____	32
Rječnik _____	39

SVETA NOĆ

Kad mi je bilo pet godina, doživjela sam veliku žalost. Ne pamtim da bih otad bila doživjela veću.

Bijaše to kad je umrla moja baka. Dotad je ona svakog dana sjedila u velikom naslonjaču u svojoj sobi i pričala priče.

Ne sjećam se drugačije nego da je baka sjedila tamo i pričala od jutra do mraka, a mi djeca sjedili smo tiho kraj nje i slušali. Bijaše to prekrasan život. Nije bilo djece koja bi živjela tako lijepo kao mi.

O svojoj baki ne pamtim mnogo. Sjećam se tek da je imala lijepu snježnobijelu kosu, da je hodala vrlo pognuto te da je neprestano sjedila i plela čarapu.

Sjećam se još da je uvijek, kad bi ispriповjerala koju priču, običavala položiti ruku na moju glavu, i tad bi rekla: - A to je sve tako istina kao što ja vidim tebe, a ti mene.

Spominjem se također da je znala pjevati lijepe pjesme, ali toga nije činila svaki dan. Jedna od tih pjesama pjevala je o nekom vitezu i morskoj djevici, a pripjev joj je bio: - Tako je hladan, tako je hladan vjetar sa širokog mora.

Zatim se spominjem jedne male molitve, koju me je naučila, i jednoga stiha iz psalama.

Tek se blijedo i nejasno sjećam svih onih priča koje mi je pripovijedala. Samo jedne jedine od njih sjećam se tako dobro da bih ja mogla pripovijedati. To je neka mala priča o rođenju Kristovu.

Vidite, to je gotovo sve što još znam o svojoj baki, osim onoga čega se najbolje sjećam, naime velike žalosti kad je umrla.

Sjećam se jutra kad je naslonjač u kutu stajao prazan te nije bilo moguće shvatiti kako će se dan moći završiti. Toga se sjećam. Toga neću nikad zaboraviti.

Sjećam se i toga kako su nas djecu odveli onamo, da pokojnici poljubimo ruku. A mi smo se bojali to učiniti, ali nam je uto netko kazao da sad posljednji put možemo zahvaliti baki za sve ono veselje koje nam je pružala.

I sjećam se kako su se iz kuće izvezle pjesme i priče zakucane u dugi, crni lijes i da se nikad više vratile nisu.

Sjećam se da je nečega iz života nestalo. Bijaše kao da su se zaklopila vrata u jedan prekrasan začarani svijet u koji smo prije smjeli ulaziti i izlaziti. A sad nije bilo više nikoga tko bi umio otvoriti ta vrata.

Sjećam se da smo se mi djeca tako malo-pomalo naučila igrati s igračkama i lutkama te živjeti kao i ostala djeca, pa se tako moglo pričinjati da nam baka ne nedostaje i kao da se nje više i ne sjećamo.

Ali još i danas, nakon četrdeset godina, dok tako sjedim i sabirem priče o Kristu koje sam čula tamo na Istoku, budi se u meni mala priča o Isusovu rođenju, koju je običavala pri-

čati moja baka. I mene podilazi želja da je još jednom ispriповјedim te da i nju uvrstim u svoju zbirku.

* * *

Bijaše to jednom na Božić; svi su se bili odvezli u crkvu osim bake i mene. Držim da smo nas dvije bile u cijeloj kući same. Mi se nismo mogle povesti s ostalima, jer je jedna od nas bila premlada, a druga prestara. I bijasmo obje žalosne što se nismo mogle odvesti k ponoćki i što nismo mogle vidjeti božićna svjetla.

Ali dok smo tako osamljene sjedile, počela je baka pričati.

- Bijaše jednom čovjek - reče ona - koji je izašao u mrklu noć da posudi ognja. Išao je od kuće do kuće i svagdje je pokucao. 'Dragi ljudi, pomozite mi!' govoraše oni. 'Moja je žena upravo rodila djetesce, pa moram upaliti vatru da nju i mališu ugrijem!'

Bila je međutim kasna noć tako da su svi ljudi spavali i nitko mu nije odgovarao.

I taj je čovjek išao i išao. Napokon ugleda u velikoj daljini sjaj ognja. I on se uputi u tom smjeru i opazi da vatra gori na otvorenu polju. Mnoštvo bijelih ovaca ležalo je oko vatre i spavalo, a jedan je stari pastir bdio nad stadom.

Kad je onaj čovjek koji je htio posuditi vatru došao do ovaca, opazi kako do pastirovih nogu tri velika psa leže i spavaju. Kad je on došao, probudila su se sva tri i otvorila svoje ogromne ralje, kao da žele zalajati, ali se nije mogao razabrati nikakav glas. Čovjek je vidio kako im se kostruši dlaka na hrptu, vidio je kako se njihovi oštri zubi sjaju u svjetlosti ognja i kako navaljuju na nj. Osjetio je da se jedan od njih ovjesio o njegovu nogu, a jedan o ruku i da mu jedan visi o grlu. Ali čeljusti i zubi kojima su psi htjeli ujesti nisu im se pokoravali, pa taj čovjek nije pretrpio ni najmanje boli.

Sad je čovjek htio poći dalje, da nađe ono što mu je trebalo. Ali ovce su ležale jedna do druge, tako zbijeno, leđa uz leđa, da se nije mogao maknuti naprijed. Tada čovjek zakorači na leđa životinja i stane se preko njih primicati vatri. I nijedna se od životinja nije ni probudila ni trgnula.

Dotle je mogla baka pričati nesmetano, ali sad se ja više nisam mogla uzdržati a da je ne prekinem.

- A zašto se nisu trgnule, bakice? - upitam ja.

- To ćeš za časak već saznati - reče baka i nastavi svoju priču.

- Kad je čovjek stigao gotovo do vatre, digne pastir glavu. Bijaše to neki stari, mrzovoljni čovjek, koji je bio otresit i tvrd prema svim ljudima. A kad je vidio kako se približava stranac, pograbi dug šiljasti štap, koji je obično držao u ruci kad je pasao svoje stado, te ga baci prema njemu. I štap pojuri zviždeći upravo na čovjeka, ali prije nego što ga pogodi, uzmakne na stranu i projuri pokraj njega, daleko u polje.

Kad je baka dospjela tako daleko, ja je i opet preklinem. - Bakice, a zašto štap nije htio udariti čovjeka? - Ali baki ne bijaše ni nakraj pameti da mi odgovara, nego nastavi svoju priču.

- Uto stigne čovjek do pastira i reče mu: 'Dobri prijatelju, pomози mi i pozajmi mi malo vatre. Moja je žena upravo rodila djetesce, pa moram naložiti vatru, da nju i mališa ugrijem.'

Pastir bi bio najradije rekao ne, ali kad je pomislio na to da psi nisu mogli naškoditi čovjeku, da ovce nisu pred njim pobjegle i da ga njegov štap nije htio oboriti, postane mu malo tjeskobno, te se nije usudio odbiti strancu ono što je želio.

- Uzmi koliko ti treba - reče on čovjeku.

Ali vatra bijaše gotovo dogorjela. Nije bilo više ni cjepanica ni grana, nego tek velika hrpa žara, a stranac nije imao ni lopate ni posude u kojoj bi bio mogao nositi žarki ugljen.

Kad je pastir to vidio, reče ponovno: - Uzmi koliko ti treba! - I radovao se što čovjek ne može sa sobom ponijeti vatre. Ali čovjek se sagne, zagradi golim rukama ugljen iz pepela i stavi ga u svoj ogrtač. A ugljen nije opržio ni njegovih ruku kad ih se dotaknuo, niti je pripalio njegove kabanice, nego ga čovjek ponese kao da su orasi ili jabuke.

Ali sad je priča bila po treći put prekinuta. - Bakice, zašto ugljen nije htio opržiti čovjeka?

- To ćeš već čuti - reče baka i stane pripovijedati dalje.

- Kad je taj pastir, koji je bio tako zao i mrzovoljan čovjek, sve to vidio, stane se sâm u sebi čuditi: Kakva moć mora to biti, kad psi ne grizu, ovce se ne plaše, koplje ne ubija, a vatra ne prži? On pozove stranca natrag i reče mu:

'Kakva je to moć? I kako to da je sve prema tebi milosrdno?'

Tada reče čovjek: 'Ja ti to ne mogu reći, ako sam ne vidiš!' I on htjede poći svojim putem da što brže naloži vatru te uzmgne ugrijati ženu i dijete.

Ali tada pomisli pastir da ipak neće tog čovjeka pustiti sasvim s vida prije nego što sazna što sve to znači. On ustane i pođe za njim, dok ne dođe tamo gdje je stranac stanovao.

Sad vidje pastir da taj čovjek nema ni kolibice da u njoj stanuje, nego mu žena i dijete leže u spilji gdje nema ništa osim golih hladnih stijena.

I pastir pomisli da bi se jadno nevino djetesce moglo tamo u spilji smrznuti, pa ga, premda je bio okrutan čovjek, ipak to gane i on odluči da pomogne djetetu. I skine s ramena svoju torbicu te izvadi iz nje mekano, bijelo ovčje runo. Dade ga čovjeku i reče mu neka na nj položi dijete.

Ali u isti čas, kad je pokazao da može biti milosrdan, otvore mu se oči i ugleda ono što prije nije mogao vidjeti, i začuje ono što prije nije mogao čuti.

Opazi kako uokolo njega stoji gusti krug anđelčića sa srebrnim krilima. I svaki od njih drži u ruci harfu, i svi pjevaju glasno da se ove noći rodio Spasitelj koji će svijet izbaviti od grijeha.

Tada shvati zašto je noćas sve tako radosno te neće nikomu ništa nažao učiniti.

I nisu samo oko pastira bili anđeli, nego ih je on vidio posvuda. Sjedili su u spilji, sjedili su i na brijegu, letjeli pod nebom. U velikim su skupinama dolazili putem, i kako su prolazili, zaustavljali bi se i dobacivali po koji pogled djetetu.

I vladala je sama radost i veselje, i pjev, i svirka, i to je sve vidio u tamnoj noći u kojoj prije nije mogao ništa razabrati. I tako se radovao što su mu se otvorile oči da je pao na koljena i stao hvaliti Boga.

A kad je baka stigla s pričanjem tako daleko, uzdahne i reče: - Ali ono što je vidio pastir mogli bismo i mi vidjeti, jer u svakoj božićnoj noći lete anđeli pod nebom, samo kad bismo ih mogli opaziti.

- Upamti ovo, jer je to tako istina kao što ja vidim tebe, a ti mene. Ne treba svjetiljaka i svjetla, i ne stoji to do sunca i mjeseca, nego treba da imamo oči koje mogu ugledati slavu Božju.

CAREVO VIĐENJE

Dogodilo se to u vrijeme dok je August bio car u Rimu, a Herod kralj u Jeruzalemu.

Tada se vrlo velika i sveta noć bijaše spustila dolje na zemlju. Bijaše to najtamnija noć koju je ikad itko vidio. Moglo bi se bilo misliti da je cijela zemlja propala u kakav podzemni podrum. Nije bilo moguće razlikovati vodu od kopna, te se nije mogao naći put ni na najpoznatijoj cesti. A nije ni moglo biti drugačije, budući da nijedna zraka svjetlosti nije dolazila s neba. Sve su zvijezde ostale doma, u svojim vlastitim kućama, a lijepi mjesec bijaše odvratio svoje lice.

Mir i tišina bijahu tako duboki kao i tama. Rijeke su zastale u svome tijeku, vjetar nije puhao, čak je i samo jasikino lišće prestalo podrhtavati. Da se je tko prošetao uz morsku obalu, bio bi vidio da valovi više ne udaraju o pijesak; a da se je tko uputio u pustinju, pijesak ne bi bio zaškripio pod njegovim nogama. Sve bijaše tako nepomično kao da se pretvorilo u kamen, kao da neće uznemiravati svetu noć. Trava nije mogla rasti, rosa nije mogla padati, a cvijeće nije se usuđivalo izdisati svoj miris.

U toj noći divlje zvijeri nisu tragale za svojim plijenom, zmije nisu ujedale, a psi nisu grizli. A najdivnije od svega bijaše to što ni nežive stvari nisu htjele ometati svetost te noći time što bi se dale upotrijebiti za kakav zao čin. Nijedan otpirač ne bi bio mogao ući u ključanicu i nijedan nož ne bi nikako bio prolio ni kapi krvi.

U Rimu je upravo za te noći dolazila mala skupina ljudi iz carske palače na Palatinu te je udarila preko Fora putem koji je vodio na Kapitolij. Upravo kad je dan završavao, senatori su upitali imperatora ima li što protiv toga da na Svetom brdu rimskom podignu njemu hram. Ali August nije odmah pristao na to. Nije znao hoće li to biti pravo bogovima da bi on imao hram pokraj njihovih hramova, te im je odgovorio da najprije želi da se potvrdi njihova želja time što će žrtvovati noćnu žrtvu svome geniju. Bijaše to sada on koji je, praćen nekolicinom vjernih prijatelja, polazio izvršiti svoju žrtvu.

August je dao da ga nose u njegovoj nosiljci, budući da je već bio star, te je za nj bio velik napor penjati se mnogim stepenicama što vode na Kapitolij. On sam držao je kavez sa žrtvenim golubovima. Nisu ga pratili ni svećenici, ni vojnici, ni senatori, nego tek njegovi najbliži prijatelji. Bakljonoše su stupali ispred njega da rasvjetljuju put u noćnoj tmuni, a otraga slijedili su ga robovi, koji su nosili tronog, noževe, ugljen, svetu vatru i sve ostalo što je potrebno kod žrtvovanja.

Na putu je imperator veselo čavrljao sa svojim pratiocima, pa zato nitko od njih nije primijetio tu beskrajnu tišinu i mir noći. Samo kad su doprli do najvišeg vrhunca kapitolijskog brda i praznoga mjesta na kojem su oni namjeravali uzdignuti hram, tako je bilo mračno kao da se nešto neobično zbilo.

To nije mogla biti noć slična ostalim noćima, jer su na samom rubu litice ugledali nešto neobično čudno.

Ispočetka su mislili da je to neki stari, šuplji maslinov panj. Također im se pričinilo da se jedan stari kameni kip s Jupiterova hrama spustio na pećinu. Napokon im je postalo jasno da to može biti tek stara sibila.

Nikad još nisu ugledali ništa tako staro, tako istrošeno od vremena i tako gromadna lika. Ta stara žena ulijevala im je poštovanje. Da nije bilo tu imperatora, oni bi svi bili pobjegli svojim kućama.

- To je ona - šaptali su oni jedan drugome - koja je živjela toliko godina koliko im zrna pijeska na njenoj rodnoj obali. Zašto li je izašla iz svoje spilje upravo noćas? Što ona proriče za imperatora i za carstvo? Ona, koja piše svoja proročanstva na lišće s drveća i zna da će vjetar odnijeti riječi proroštva onoj osobi kojoj su namijenjene.

Oni su bili tako prestrašeni da bi bili pali na koljena i pritisnuli čela prema zemlji da se je sibila maknula. Ali ona je sjedila mirno kao da je bez života. Popevši se na najkrajnji vrh litice i zasjenjujući oči rukom, ona je zurila u tamnu noć. Sjedila je ovdje kao da se popela ovamo navrh brda zato da može jasnije vidjeti nešto što se događa daleko, daleko. Ona je mogla vidjeti stvari čak i u ovoj noći.

U taj čas opazi imperator i čitava njegova pratnja kako je mrak dubok. Nijedan od njih nije mogao vidjeti pred sobom toliko koliko mu je široka ruka. A kakav je samo mir. Kakva tišina. Nisu čak mogli čuti ni mukli šum Tibera. Činilo se da ih zrak guši, hladni znoj izbio im je na čela, a ruke im bijahu ukočene i nemoćne. Bojali su se da se sprema nekakva strašna nesreća.

Ali nijedan nije se usudio pokazati da je prestrašen: svaki je od njih govorio imperatoru da je to dobar omen, dobar znak. Sva priroda suzdržava svoj dah da pozdravi novoga boga.

Savjetovali su Augustu da se požuri sa žrtvom i govorili da je stara sibila zacijelo izašla iz svoje spilje da pozdravi njegova genija.

Ali istina od svega bila je to da je stara sibila bila tako zaokupljena nekim priviđenjem, te nije ni opazila da je August došao na Kapitolij. U duhu se je ona bila prenijela u vrlo daleku zemlju te je zamišljala da tamo luta po velikoj ravnici. U mraku spoticala se nogom neprestano o nešto za što je mislila da su buseni trave. Ona se sagne i opipa rukom. Ne, ne bijaše to trava, nego ovce. Hodala je između velikih stada ovaca, koje su spavale.

Tada opazi vatru čuvara stada. Gorjela je mirno u sredini polja, a sibila upravi korake prema njoj. Pastiri bijahu zaspali kod vatre, a pokraj njih bijahu dugački oštri štapovi kojima su branili svoja stada od divljih zvijeri. Ali nisu li one male životinje sa svjetlucavim očima i rutavim tjelesima, što su stajale oko vatre, bili čagljevi? A sada pastiri nisu zamahnuli svojim štapovima prema njima. Psi su nastavili spavati, ovce nisu bježale, a divlje zvijeri ležale su pokraj ljudskih bića.

Sibila je vidjela to, ali nije znala ništa od onoga što se događalo na brežuljku iza nje. Ona nije znala da tamo podižu žrtvenik, da pale ugljen, da sipaju tamjan, i da je imperator uzeo jednu od golubica iz kaveza da je žrtvuje. Ali njegove ruke bijahu tako ukočene da nije mogao držati pticu. Jednim jedinim udarcem krila ona se oslobodila i nestala je u noćnoj tami.

Kad se to dogodilo, dvorjanici su pogledali sumnjivo na staru sibilu. Mislili su da je ona uzrok tog nesreći.

Jesu li mogli oni znati da je čitavo vrijeme sibila mislila kako stoji kraj pastirske vatre, te je slušala neobične zvukove, koji su drščući dolazili kroz noć mirnu kao da je mrtva. Ona je to čula mnogo prije nego što je opazila da oni ne dolaze sa zemlje, nego s neba. Napo-

kon uzdigne glavu. Tada opazi kako se sjajni blještavi likovi miču naprijed po mraku. To bijahu malene čete anđela, koji su pjevajući veselo i kao nešto tražeći lepršali amo-tamo iznad puste ravnice.

Dok je sibila slušala anđeoski spjev, imperator se spremao na novu žrtvu. Oprao je ruke, očistio žrtvenik i zahvatio drugu golubicu. I premda je upotrijebio svu svoju jakost da je čvrsto zadrži, klisko tijelo golubice izmaknulo mu je iz ruku, a ptica se uzvinula u neprobojnu noć.

Imperator je probljedio. On padne na koljena i stane se moliti svome geniju. Usrdno ga je molio neka odvрати one nesreće koje je, kako se činilo, proricala ta noć.

Ali sibila još uvijek nije ništa čula od svega toga. Ona je čitavom svojom dušom slušala anđeoski pjev, koji je postajao sve glasniji i glasniji. Napokon je postao tako snažan da je probudio pastire. Oni se uzdignu na laktove te ugledaju sjajne čete srebrnobijelih anđela kako se miču po mraku u dugačkim redovima poput ptica selica. Neki od njih imali su u rukama lutnje i cimbale, drugi su držali citare i harfe, a njihov je pjev zvučao tako veselo kao dječji smijeh i tako bezbrižno kao pjev ševe. Kad su pastiri to začuli, dignu se da pođu u gorski grad u kome su živjeli, da pripovijedaju o lom čudu. Penjali su se hiteći po strmoj vijugastoj stazi, a sibila ih je slijedila. Iznenada padne na njih u brdima svjetlo. Velika jasna zvijezda popela se ravno iznad njih, a grad što je ležao pod brdom, zasjao je poput srebra u svjetlu zvijezde. Svi oni anđeli što su lepršali pohite ovamo kličući od radosti, a pastiri se požure koliko god su mogli trčati. Kad su stigli do grada, opazili su da su se anđeli skupili iznad jedne niske staje blizu gradskih zidova. Bijaše to trošna zgrada s krovom od slame, a zid joj je bio gola klisura. Iznad nje ustavila se zvijezda, i ovamo je letjelo sve više i više anđela. Neki su sjeli na slamnati krov ili su se poredali na strmu klisuru iza kuće. Drugi su opet ostali u zraku raskriljenih krila te su lebdjeli iznad staje. Visoko, visoko gore bio je zrak obasjan svjetlom njihovih sjajnih krila.

U onaj čas kad se zvijezda zaustavila nad gradom na brdu, sva se priroda probudila, a ljudi što su stajali na kapitolijskom brežuljku nisu mogli a da to ne vide. Oni su osjetili kako svjež ugodan vjetar prolazi kroz prostor; divni miomirisni strujali su gore do njih, drveće zašušti, Tiber započne šumjeti, zvijezde zablistaju, a mjesec iznenada zastane na nebu i zasja nad svijetom. A iz oblaka spuste se u krugovima one dvije golubice te sjednu imperatoru na ramena.

Kad se dogodilo to čudo, August se pridigne, ponosan i veseo, a njegovi prijatelji i robovi padnu na koljena: - Zdravo, care! - poviknu oni - tvoj ti je genij odgovorio. Ti si bog kome treba da se klanjaju na kapitolijskom brežuljku.

A ti krikovi poštovanja koje su ovi ljudi u svom oduševljenju slali imperatoru, bili su tako glasni da ih je stara sibila čula. Ona ustane sa svog mjesta na rubu klisure te siđe dolje među narod. Bijaše kao da se tmuran oblak otkinuo sa svoda i srušio se s visine brda. Bijaše strašna u toj svojoj vrlo odmakloj dobi. Raščupana kosa visjela je u sijedim uvojcima oko glave, njeni udovi bijahu veliki, a tamna koža, tvrda kao drvo, pokrivala je u samim borama čitavo tijelo. Moćna i ulijevajući poštovanje približavala se caru. Jednom je rukom obuhvatila svoju palicu, a drugu je upravila prema dalekom istoku.

- Pogledaj - zapovjedi ona, a imperator uzdigne oči i pogleda. Svod nebeski otvorio se pred njihovim očima a njegov je sjaj dopirao prema dalekom istoku. On ugleda nisku staju iza strme klisure, a pred otvorenim vratima ugleda kako kleči nekoliko pastira. Unutra u staji ugleda mladu majku na koljenima pred malim djetetom što je ležalo na podu na snopu slame.

A sibilini veliki čvorasti prsti pokažu prema onom jadnom djetecu. - Zdravo, cesaru! - klikne sibila sa strašnim smijehom. - To je Bog kojemu će se žrtvovati na kapitolijском brdu.

Tada August ustukne pred njom kao pred luđakom. Ali u sibilu uđe moćni duh proročki, njene tamne oči započnu plamtjeti, ruke joj se ispruže prema nebu, glas joj se tako promijeni te se činilo da nije njezin vlastiti, nego je odzvanjao takvim zvukom i snagom da bi se bio mogao čuti po čitavom svijetu. I ona izreče riječi za koje se činilo da ih čita između zvijezda.

- Na kapitolijском brežuljku treba da se poštuje Otkupitelj svijeta - *Krist* - a ne slabi smrtnici.

Kad je to izrekla, prođe pokraj ljudi ukočenih od straha te siđe polako niz brdo, i nestane je.

A sljedećeg dana August strogo zabrani narodu da mu podignu ikakav spomenik na kapitolijском brdu. Umjesto loga sagradi svetište novorođenom božanskom djetetu te ga nazove *Nebeskim oltarom - Ara Coeli*.

ZDENAC MUDRACA

Po staroj zemlji Judeji putovala je Suša; šupljih očnica i gruba lutala je preko požutjele trave i zakržljala čička.

Bijaše ljeto. Sunce je palilo nezasjenjena gorska sljemena, a svaki najmanji vjetroc vitlao je guste oblake vapnene prašine sa sivobijela tla; stada su stajala u krdima u dolinama oko presahlih potoka.

Suša je obilazila i pregledavala zalihe vode. Pošla je do Salomonovih jezera i vidjela je uzdišući da njihove kamenite obale obuhvaćaju još mnogo vode. Tada pođe dalje do znamenitog Davidova zdenca kod Betlehema, pa nađe i tamo vode. Nato se uputi vukući korake velikom vojničkom cestom što vodi od Betlehema prema Jeruzalemu.

Kad se našla otprilike na pola puta, ugleda zdenac mudraca što leži tik uz rub ceste, te opazi odmah da će doskora presahnuti. Suša sjedne na rub bunara koji se sastojao iz jedinog velikog izdubenog kamena te pogleda u bunar. Jasna površina vode koja se inače vidala blizu otvora spustila se daleko u dubinu, a mulj s dna uzmutio ju je i zaprljao.

Kad je bunar opazio kako se u njegovu tmurnu ogledalu ogleda naborano lice Suše, stane voda u njem zapljuskivati od straha.

- Htjela bih znati kad ćeš ti već jednom svršiti - reče Suša - ti zacijelo ne možeš tamo u tvojoj dubini naći vodenu žilu koja bi došla i dala ti nov život. A o kiši ne može, hvala Bogu, prije dva, tri mjeseca biti govora.

- Možeš biti sasvim mirna - uzdahne bunar. - Ništa mi ne može pomoći. Trebalo bi najmanje da se otvori kakvo rajsko vrelo.

- Onda te neću ostaviti dok se sve ne svrši - reče Suša. vidjela je da je stari bunar u posljednjim trzajima, i sad je htjela uživati i tu radost da ga vidi kako kapljicu po kapljicu izdiše.

Ona se zadovoljno smjesti na rubu bunara i radovaše se slušajući kako bunar u dubini uzdiše. Još ju je veoma radovalo i to što je gledala kako dolaze žedni putnici i vidjela kako spuštaju kabao te ga izvlače tek s nekoliko kapljica zamuljene vode na dnu.

Tako prođe čitav dan, a kad se spustio mrak, pogleda Suša i opet u bunar. Još se je malo vode ljeskalo na njegovu dnu. - Ostat ću ovdje cijelu noć - usklikne ona. - Samo se nemoj žuriti. Kad nastane opet tako svjetlo, da mogu vidjeti dolje u tebe, bit će zacijelo već i tebi kraj.

Suša se zguri na krovu bunara dok se je vruća noć, koja je bila još okrutnija i mučnija od dana, spuštala na zemlju Judeju.

Psi i čagljevi zavijali su bez prestanka a žedne krave i magarci odzivali su im se iz svojih vrućih staja. Kad bi se čakskom podigao vjetar, ne bi donosio hlada, nego je bio vruć i sparan kao sopljivi dah kakve ogromne, usnule nemani.

Ali zvijezde su sjale najljupkijim sjajem, a mali, svjetlucavi mlađak obasjavao je lijepim zelenomodrim svjetlom sive brežuljke. I u tom zračku svjetlosti opazi Suša kako se velika karavana uspinje na brežuljak na kome se je nalazio zdenac mudraca. Suša je sjedila i gledala na dugu povorku te se ponovno zlobno radovala na samu pomisao na svu onu žeđ što se uspinje gore k bunaru, a neće u njem naći ni kapljice vode da je utaži. Dolazilo je takvo mnoštvo životinja i vodiča da bi bili mogli isprazniti bunar kad bi i sasvim bio pun. Iznenada kao da joj se pričinilo kako nešto sablasno, nešto neobično lebdi oko te karavane koja se vuče noću putem. Sve su se deve javljale najprije na nekom vrhuncu koji se uspinjao upravo prema svodu nebeskom i činilo se kao da silaze s neba. U mjesečevoj svjetlosti činile su se veće nego obične deve i previše su lako nosile ogromne terete kojima bijahu natovarene.

Ali ona ipak nije mogla vjerovati drugo nego da su prave, jer ih je sasvim jasno vidjela. Mogla je čak razabrati da su tri prve životinje jednogrbe deve sa sjajnom, sivom kožom te da su bogato zauzdane, osedlane nakićenim sedlima i da na njima jašu lijepi otmjeni jahači.

Čitava se povorka ustavi kod bunara, sve tri deve, trгнуvši se tripot oštro, pokleknu na zemlju, a njihovi jahači sjašu. Teretne se deve zaustave, a kako ih se sve više i više sakupljalo, činilo se da tvore nepreglednu hrpu visokih vratova i grba te divotno nakrcana tereta.

Ona tri jahača priđu odmah k Suši i pozdrave je položivši ruku na čelo i prsa. Ona opazi da nose sjajnobijelu odjeću i goleme turbane, na gornjem rubu kojih bijaše pričvršćena po jedna jasna zvijezda kao da je upravo skinuta s neba.

- Mi dolazimo iz daleke zemlje - reče jedan od stranaca - pa te molimo da nam rečeš je li to doista zdenac mudraca.

- Danas ga tako nazivaju - odvrati Suša - ali sutra neće biti više ovdje zdenca. On će noćas umrijeti.

- To mi je sasvim jasno kad vidim ovdje tebe - reče čovjek. - Ali, nije li to jedan od svetih bunara, koji nikad ne presahne? Ili odakle mu inače ime?

- Ja ne znam da je svet - reče Suša - ali što mu to pomaže? Ona tri mudraca su u raju.

Tri se putnika pogledaju. - Poznaješ li doista povijest toga starog bunara? - upitaju oni.

- Ja poznajem povijest sviju bunara, i rijeka, i potoka i vrela - odvrati Suša ponosno.

- Učini nam veselje pa nam je ispričaj - umole stranci. I oni posjedaju oko stare neprijateljice svega onog što raste i stanu slušati.

Suša se nakašlje i smjesti se na rubu bunara kao pripovjedač kad priča na svojoj visokoj sjedalici; a zatim počne pripovijedati.

- U Gabesu, u Mediji, u gradu što leži tik uz rub pustinje, te mi je zato bio često milo utočište, življahu prije mnogo godina tri čovjeka, znamenita zbog svoje mudrosti. Oni bijahu uz to vrlo siromašni, a to je bilo nešto neobično jer se u Gabesu znanje visoko cijeno i bogato naplaćivalo. Ali ovoj trojici muževa nije ni moglo drugačije biti jer je jedan od njih bio neizmerno star, drugi je bio gubav, a treći crni crnac s nabreklih usnicama. Ljudi držahu prvoga prestarim a da bi ih mogao nešto naučiti, pred drugim su bježali bojeći se da ih ne zarazi, a trećega nisu htjeli slušati, jer su držali da znaju kako mudrost još nikad nije došla iz Etiopije.

- A ona tri mudraca u svojoj su se nesreći sprijateljila. Prosjačila su kroz dan na istim vratima hrama, a noću su spavali na istom krovu. Na taj su način mogli bar time prikratiti

vrijeme da su zajedno razmišljali o svemu onom čudesnom što su opazali kod stvari i kod ljudi.

- Jedne noći, dok su jedan uz drugoga spavali na nekom krovu koji bijaše gusto obrastao crvenim omamljivim makom, probudi se najstariji između njih i tek što je zaokružio pogledom oko sebe kadli probudi i ostalu dvojicu.

- "Neka bude hvaljeno naše siromaštvo koje nas sili da spavamo pod vedrim nebom", progovori on. "Probudite se i dignite pogled svoj prema nebu."

- I zaista - reče Suša nešto blažim glasom - bijaše to noć koju nitko tko ju je vidio ne može zaboraviti. Sve bijaše tako svijetlo da se je nebo koje je ponajčešće ipak nalik na čist svod sada činilo dubokim i prozirnim te punim valova kao more. Svjetlost se na njem talasala gore i dolje, a zvijezde činilo se da plove u raznim dubinama, jedne usred valova svjetlosti, a druge na njihovoj površini.

- Ali sasvim daleko, visoko gore opaze ta tri muža kako izranja slab mrak. I taj mrak jurio je kroz čitav prostor kao lopta te je dolazio sve bliže i bliže, i dok se tako približavao, počeo se rasvijetljivati, ali se je tako rasvijetlio kao ruže - dao Bog da sve povenu - kad se razvijaju iz pupoljka. Postajaše sve veći i veći, tamni oblak oko njega malo se pomalo rasplinuo, a svjetlost se iz njega razasula u četiri sjajna lista. Napokon, kad se spustio tako nisko kao što je najbliža zvijezda, zaustavi se. Sad se tamni krajevi savinu sasvim na stranu, a lijepa se ružičasta svjetlost stane razvijati list za listom, dok nije jasna poput zvijezde zasjala među zvijezdama.

- Kad su ti siromašni muževi to ugledali, njihova im mudrost reče da se toga časa rađa na zemlji moćan kralj, jedan od onih kojemu će se moć popeti više nego moć Kira ili Aleksandra. I oni rekoše jedan drugome: "Pođimo k roditeljima novorođenoga i kažimo im što smo vidjeli. Možda će nas za to nagraditi vrećicom novca ili zlatnom narukvicom."

- Oni pograbe svoje dugačke putničke štapove i pođu na put. Upute se kroz grad i izađu do gradskih vrata, ali tu se neodlučno zaustave, jer se tu pružala ispred njih velika pustinja koju ljudi mrze. Ali uto opaze kako nova zvijezda baca uzak zračak svjetlosti preko pustinjskoga pijeska, i oni stanu putovati puni pouzdanja, pod vodstvom zvijezde.

- Išli su cijelu noć preko širokoga pješčanog polja, i na svojem su putu govorili o mlado-mu, novorođenom kralju kojega će naći gdje spava u zlatnoj kolijevci i igra se dragim kamenjem. Prikračivali su noćne satove govoreći o tom kako će stupiti pred njegova oca, kralja, i njegovu majku, kraljicu, i reći im da nebo obećava njihovu sinu moć i jakost, ljepotu i sreću, veću nego što bijaše sreća Salomonova.

- Ponosili su se time što je Bog izabrao njih da vide zvijezdu. Govorili su si da ih roditelji novorođenoga neće moći nagraditi s manje od dvadeset vrećica zlata, a možda će im čak dati toliko da više neće morati osjećati patnje uboštva.

- Ja sam ležala kao pustinjski lav u zasjedi - nastavi Suša - da se sa svim mukama žeđi oborim na te putnike, ali oni mi izmakoše; cijelu ih je noć vodila zvijezda, a ujutro, kad se nebo razjasnilo, a ostale zvijezde pobljedjele, ostane njihova ustrajna i sjala je iznad pustinje, dok ih ne dovede do jedne oaze gdje su našli vrelo i palme s datuljama. Tu su se odmarali čitav dan i tek pošto se spustila noć, kad su opazili da zraka zvijezde i opet obrubljuje pustinjski pijesak, pođu dalje.

- Po ljudskom shvaćanju - nastavi Suša - bijaše to lijepo putovanje. Zvijezda ih je tako vodila da nisu trebali ni gladovati ni žeđati. Vodila ih je pokraj oštrog čička, uklanjala se dubokom, rahlom pomičnom pijesku, izbjegavala jarko sunčano svjetlo i vruće pus-

tinjske oluje. I tri su mudraca neprestano među sobom govorila: "Bog nas štiti i blagoslivlje naš put. Mi smo njegovi glasnici."

- Ali malo-pomalo ipak sam i ja zadobila nad njima moć - pripovijedaše Suša dalje - i za nekoliko su se dana srca ovih putnika zvijezde pretvorila u pustinju, upravo tako suhu kao ona kroz koju su putovali. Bijahu ispunjena neplodnim ponosom i zatornom pohlepom.

- "Mi smo Božji glasnici", ponavljala su tri mudraca, "otac novorođenoga kralja neće nas prebogato nagraditi ako nam pokloni zlatom natovarenu karavanu".

- Napokon ih zvijezda prevede preko znamenite rijeke Jordan i dovede na brežuljke zemlje Judeje. I jedne se noći zaustavi iznad malena grada Betlehema koji se sjaji ispod zelenih maslina na jednom kamenom brežuljku.

- Tri su mudraca tražila pogledom dvorove i utvrđene kule i zidine, i sve ono ostalo što pripada kraljevskom gradu, ali od sveg toga nisu vidjeli ništa. A, što je bilo još gore, zvijezda ih čak nije ni vodila u grad, nego se zaustavila kod jedne spilje na rubu puta. Tada se blaga svjetlost uvuče kroz otvor unutra i pokaže trima putnicima maleno dijete što je ležalo u krilu svoje majke, a ona ga je uljuljavala pjesmom u san.

- Ali iako su tri mudraca sada opazila da svjetlost poput krune obuhvaća glavu djeteta, ipak se zaustave pred spiljom. Oni nisu ušli da proreknu malenome slavu i kraljevstvo, nego se okrenu i ne odavši svoje prisutnosti pobjegnu od djeteta i pođu uz brdo.

- "Jesmo li putovali zato da dođemo k prosjacima koji su upravo tako siromašni i neznaćni kao i mi sami?" rekoše oni. "Je li nas Bog vodio ovamo da se narugamo i sinu ovčara proreknu sve časti? Ovo dijete neće se nikada dovinuti ni do čega drugoga, nego će tu u dolini pasti svoje stado."

Suša zastane i namigne nekim znakom potvrđivanja svojim slušaocima. Nenam li pravo? činilo se da govori. Ima mnogo toga što je još suše nego pustinjski pijesak. Ali ništa nije neplodnije nego ljudsko srce.

- Tri mudraca nisu dugo išla kadli im padne na pamet da su jamačno zalutali i nisu pravoslijedili zvijezdu - nastavi Suša. - I oni uzdignu svoje oči da nadu opet zvijezdu i pravi put. Ali uto je već zvijezde, koju su slijedili s Istoka doвле, nestalo se neba.

Tri se stranca žestoko uzbune, a njihova su lica pokazivala duboku bol.

- A ono što se tada dogodilo - započne govornica iznova - možda je, po ljudskom sudu, veselo. Jasno je tek to da su ta tri muža, čim više nisu vidjeli zvijezde, odmah shvatili da su sagriješili prema Bogu. I dogodilo im se ono - nastavi Suša sa zebnjom - što se događa zemlji u jesen kad nastane kišno doba. Oni zadržću od strave kao što dršće zemlja od bljeska i groma, njihova se čud smekša i pokornost iznikne kao zelena trava u njihovu srcu.

- Tri su dana i tri noći putovali po zemlji da nađu dijete kojemu treba da se poklone. Ali zvijezda im se više nije pokazala, oni su se sve više i više gubili i osjećali sve veću žalost i potištenost. Treće su noći stigli do ovoga zdenca da piju. I tad im je Bog oprostio grijeh tako da su, kad su se nagnuli nad vodu, opazili tamo duboko unutra odraz zvijezde koja ih je s Istoka dovela ovamo.

- Odmah je opaze i na nebeskom svodu i ona ih ponovo odvede k spilji betlehemske, i oni padnu pred djetetom na koljena i reknu: "Mi ti donosimo zlatne posude pune tamjana i mirisnih mirodija. Ti ćeš postati najveći kralj koji je na zemlji živio i koji će živjeti od njezina stvorenja do njezine propasti." Tada dijete pruži ruku prema njihovim oborenim glavama, a kad su se digli - eto, dalo im je darove veće nego što bi ih mogao darovati

kralj. Jer, stari je prosjak postao mlad, a gubavac zdrav, a crnac bijaše lijep, krasan čovjek. I govori se da su bili tako divni te su otišli odande i postali svaki u svojoj državi kralj.

Suša prekine svoje pripovijedanje, a tri je stranca pohvale. - Dobro si pripovijedala - rekoše oni. - Ali, čudimo se da tri mudraca nisu učinila ništa za svoj zdenac koji im je pokazao zvijezdu. Zar su sasvim zaboravili takvo dobročinstvo?

- Ne mora li ovaj zdenac uvijek živjeti? - reče drugi - da sjeća ljude na to da se sreća koje na visinama oholosti nestaje opet može naći u dubinama poniznosti?

- Zar su pokojni gori nego živi? - reče treći. - Umire li zahvalnost kod onih što žive u raju?

Ali kad su to izrekli. Suša se trgne s groznim krikom uvis. Ona je prepoznala strance, ona je vidjela tko su putnici. I pobjegne Suša kao bjesomučna, da ne mora gledati kako tri mudraca dozivaju svoje slugе, koji svoje deve, što su sve natovarene mješinama s vodom, dovode do zdenca pa jadni, umirući zdenac pune vodom što su je donijeli iz raja.

BETLEHEMSKO DJETEŠĆE

Pred gradskim vratima betlehemskim stajaše na straži jedan rimski vojnik. Imao je na sebi oklop i kacigu, o boku visio mu je kratak mač, a u ruci držao je dugačko koplje. Čitav je dan stajao gotovo nepomično, tako da se doista moglo držati da je čovjek od željeza. Građani su izlazili i ulazili na gradska vrata, prosjaci su sjedali u sjenu ispod gradskih vratnica, prodavači voća i trgovci vina stavljali su svoje košare i sudove na tlo kraj vojnika, a on se jedva i trudio okrenuti glavu i pogledati za njima.

Činilo se kao da želi reći: "Ta to nije ništa što bi trebalo vidjeti. Što je mene briga za vas što radite i trgujete i dolazite ovamo s vrčevima za ulje i cijevima za vino! Dajte da vidim ratničku vojsku koja je poredana da izađe u susret neprijatelju! Dajte da vidim metež i žarku borbu kad se četa konjanika obara na hrpu pješaka! Dajte da vidim junake što jure naprijed sa ljestvama da se po njima popnu na zidine opkoljena grada! Ništa drugo ne može razveseliti moje oči osim rata. Čeznem za tim da ugledam kako se orao rimski sja u zraku. Čeznem za jekom bakrenih truba, za blještavim oružjem, za krvlju koja rumena brizga unaokolo."

Upravo pred gradskim vratima pružalo se prekrasno polje koje bijaše obraslo ljiljanima. Ratnik stajaše svakog dana ovdje, pogleda upravljena upravo na to polje, ali mu ni časka ne padaše na pamet da se divi neobičnoj ljepoti cvijeća. Katkada je opažao kako se prolaznici ustavljaju i raduju ljiljanima, i tad bi se čudio što zastaju na svom putovanju zato da gledaju nešto tako neznatno. "Ti ljudi ne znaju što je lijepo", mislio je on.

I dok je tako mislio, nije više vidio pred svojim očima zelena polja i maslinove brežuljke oko Betlehema, nego se u snovima zanosio u žarku pustinju sunčane Libije. Vidio je kako legija vojnika u dugom ravnom pravcu prolazi preko žuta pijeska. Nigdje nema zaštite pred sunčanim zrakama, nigdje vrela za okrepu, nigdje se ne može vidjeti granica pustinja ili cilj putovanja. Vidio je vojnike, smalaksale od gladi i žeđi, kako nesigurna koraka putuju naprijed. Vidio je kako se jedan za drugim ruši na zemlju oboren od žarke vrućine sunčane. Ali usprkos svemu četa je neprestano putovala naprijed, bez oklijevanja, ne misleći na to da napusti svoga vojskovođu i da krene natrag.

"Vidite, to je lijepo!" mislio je ratnik. "Vidite što zavređuje pogled hrabra muža!"

Dok je ratnik dan za danom stajao na istom mjestu na svojem odredištu, pružala mu se najbolja prilika da promatra lijepu djecu što su se igrala oko njega. Ali s djecom bijaše isto kao i sa cvijećem. Nije shvaćao da je vrijedno i njih promatrati. "Što je da bi se čovjek mogao tomu radovati?" mislio je on kad je vidio kako se ljudi smiješe promatrajući igru djece. "Čudnovato je da se netko može radovati nečemu."

Jednoga dana dok je ratnik kao obično stajao na svome mjestu pred gradskim vratima, vidio je kako je došao na livadu da se igra sićušni dječaci kojemu su mogle biti otrpilike

tri godine. Bijaše to siromašno dijete, obučeno u maleno ovčje runo, i sasvim se samo igralo. Vojnik je stajao i promatrao malenoga došljaka a da to gotovo ni sam nije zapazio. Prvo što mu je udarilo u oči bijaše to što je mali tako lagano trčao preko polja te se činilo da lebdi na vršcima travnih vlati. Ali kad je zatim počeo očima pratiti njegovu igru, još se više začudio. "Tako mi mojega mača", reče on napokon, "to se dijete ne igra kao ostala djeca! Što bi moglo biti to čime se on tu zabavlja?"

Dijete se igralo tek nekoliko koraka podalje od ratnika, tako da je mogao paziti čime se bavi. Vidio je kako pruža ruku da uhvati pčelu što je sjedila na rubu jednoga cvijeta i bila tako jako natovarena cvjetnim praškom da je jedva mogla uzdignuti krila za let. Na svoje je veliko čudo ugledao da se pčela dala uhvatiti a da nije ni pokušala pobjeći ili pak upotrijebiti svoj žalac. A kad je mališan držao pčelu sigurno među svojim prstićima, potrči prema nekoj pukotini u gradskom zidu, gdje se nastanio jedan roj pčela i metne životinju unutra. I kad je tako pomogao jednoj pčeli, potrči odmah da priskoči u pomoć drugoj. Vojnik ga je vidio kako čitav dan hvata pčele i nosi ih u njihovo obitavalište.

"Taj dječacić je doista luđi nego itko koga sam do danas vidio", pomisli ratnik. "Kako mu je samo palo na pamet da pokuša pomagati ovim pčelama, koje si tako dobro i bez njega znadu pomoći i koje bi ga osim toga mogle ubosti svojim žalcem? Kakav će čovjek postati od njega, ako ostane na životu?"

Mališan je dolazio dan za danom i igrao se vani na livadi, a ratnik nije mogao drugo, nego se čudio njegovim igrama. "Upravo je čudnovato", mislio je on, "već pune tri godine stojim pred tim vratima na straži, a još nikad nisam ugledao nešto što bi moje misli zanimalo, osim toga djeteta."

Ali ratnik se nipošto nije radovao djetetu. Upravo protivno, mališan ga je podsjećao na jedno strašno proročanstvo nekog starog židovskog vrača. Taj je naime prerekao da će se na zemlju spustiti vrijeme mira. Tisuću godina, nikada, neće se prolijevati krv, neće se voditi rat, nego će ljudi ljubiti jedan drugoga kao braća. Kad je ratnik mislio na to da bi se nešto tako strašno moglo doista zbiti, proletjeli bi mu tijelom trnci, i čvrsto bi obuhvatio svoje koplje kao da u njemu traži zaštitu.

I što je više ratnik gledao mališana i njegove igre, to je češće morao misliti na carstvo tisućugodišnjeg mira. On se doduše nije bojao da je mir već možda i započeo, ali ipak nije volio što mora uopće misliti na nešto što je tako vrijedno prezira.

Jednoga dana, kad se mališan igrao na lijepom polju među cvijećem, spustio se iz oblaka jak pljusak. Kad je dječak opazio kako su kapi što udaraju po nježnim ljiljanima velike i teške, činilo se da se zabrinuo za svoje lijepe prijatelje. On pohiti k najljepšima i najvećima među njima te svine tvrdu stabljiku cvjetova k zemlji, tako da su kapi kiše udarale po vanjskoj strani čaške. I čim bi tako svinuo jednu stabljiku, pohitio bi odmah k drugoj te bi i njezinu stapku svinuo jednako, tako da su čaške bile okrenute prema zemlji. Tako je pohitao i k trećoj i četvrtoj, sve dok nije sve cvijeće na livadi bilo zaštićeno od jake kiše.

Ratnik se morao u sebi smješkatati kad je vidio što dječak radi. "Bojim se da mu ljiljani baš neće zato zahvaliti", reče on. "Svakako su sve stabljike polomljene! Ne smiju se tvrde biljke tako savijati."

Ali kad je pljusak napokon prestao, vidio je ratnik kako dječacić hita k ljiljanima te ih uspravlja. I na njegovo neopisivo čudo uspravilo je dijete bez najmanjeg truda krute stabljike opet uvis. Pokazalo se da ni jedna jedina od njih nije prelomljena ni oštećena. On je hitao od cvijeta do cvijeta, i svi su spašeni ljiljani doskora sjali na livadi u punom sjaju.

Kad je ratnik to vidio, obuze ga neobična ljutina. "Pogledaj samo kakvo je to dijete!" pomisli on. "Gotovo ne bi čovjek vjerovao da može učiniti nešto tako ludo. Kakav li će čovjek postati od tog mališana koji ne može podnijeti ni da ljiljan vidi uništen? Kako bi bilo da takav čovjek mora poći u rat? Što bi uradio kad bi mu se zapovjedilo da zapali kuću koja je puna žena i djece, ili da izdubi rupu na dnu broda koji sa svom svojom posadom plovi preko valova?"

I opet se ratnik sjeti starog proročanstva, te se počeo bojati da je doista već moglo nastati vrijeme kad bi trebalo da ono ispuni. A pogotovu kad je došlo dijete kao ovo, možda je to grozno vrijeme već sasvim blizu! Već sada vlada mir na svemu svijetu, pa zacijelo neće dan rata više nikad ni osvanuti. Odsad će svi ljudi biti iste čudi kao ovo dijete. Bojat će se jedan drugomu naštetiti, štoviše, neće moći podnijeti ni to da ubiju pčelu ili unište cvijet. Nikakva se velika junaštva neće više činiti. Nikakve divne pobjede neće se više izvoštiti, nikakav sjajni trijumfator neće se više uspinjati na Kapitol. Za hrabra čovjeka neće biti više ničega za čim bi mogao čeznuti.

I ratnik, koji se još uvijek nadao da će doživjeti novih ratova i da će se junačkim djelima dovinuti do moći i bogatstva, bijaše tako ogorčen na malo trogodišnje dijete da je prijeteći ispružio koplje prema njemu kad je prvi put protrčalo pokraj njega.

Drugoga nekog dana nije mališan pokušavao pomagati ni pčelama ni ljiljanima, nego je učinio nešto što se ratniku učinilo još mnogo nepotrebnijim i nezahvalnijim.

Bijaše strašno vruć dan, a sunčane zrake koje su padale na oklop i kacigu vojnika tako su ih usijale te mu se činilo kao da nosi ognjenu odjeću. Prolaznicima se pak činilo da on od te vrućine strašno pati. Oči su mu zakrvavljene iskočile iz očnica, a koža se na njegovim usnama namreškala. No ratniku, koji bijaše otvrdnuo i koji je podnosio žarku žegu afričkih pješčanih pustinja, činilo se to neznatnim, te mu nije bilo ni nakraj pameti da napusti svoje običajno mjesto. Naprotiv, sviđalo mu se da prolaznicima pokaže kako je tako jak i ustrajan te ne mora tražiti zaštite pred suncem.

Dok je tako stajao i dao da se gotovo živ peče, dođe dječčić koji se običavao igrati na polju iznenada k njemu. On je dobro znao da legionar ne spada među njegove prijatelje i obično se čuvao da ne dođe na dohvat njegov koplja, ali sad pristupi sasvim blizu k njemu, te ga je promatrao dugo i točno, a zatim trkom potrči preko puta. Kad se za kratko vrijeme vratio, držao je raširene obje ruke kao zdjelicu i tako donio sa sobom nekoliko kapljica vode.

"Zar je tom djetetu palo na pamet otrčati odavde i meni donijeti vode?" mislio je vojnik. "Pa to je uistinu sasvim ludo. Zar da rimski legionar ne podnese malo vrućine? Što ima taj mališ trčkarati uokolo i pomagati onima kojima pomoć ne treba! Ja ne osjećam nikakve potrebe za njegovom milosrdnošću!"

Mališ se vrlo oprezno približavao. Prstiće je držao čvrsto stisnute da ništa ne raspe ili da mu se ne prolije. Dok se približavao ratniku, bile su mu oči sa strahom uprte u ono malo vode koju je donosio i tako nije vidio da je ratnik stajao namrštena čela i odbojna pogleda. Napokon se zaustavi tik ispred legionara i pruži mu vodu.

Dok je hodao, njegovi su mu teški, svijetli uvojci padali sve više na čelo i na oči. On potrese nekoliko puta glavom da zabaci kosu te uzmogne pogledati gore. Kad mu je napokon to uspjelo, te je opazio tvrd izraz u licu ratnika, nije se ni najmanje prestrašio, nego je ostao na mjestu te ga čarobnim smiješkom pozvao da pije od one vode što ju je donio sa sobom. Ali ratniku se nije ni najmanje sviđalo primiti dobročinstvo od tog djeteta koje je držao svojim neprijateljem. On nije gledao u njegovo lijepo lice, nego je stajao ukočeno i nepomično i nije licem odavao da razumije što želi dijete za nj učiniti.

Ali dječčić nije mogao nikako shvatiti da ga on želi odbiti. On se još uvijek upravo tako povjerljivo smješкао, uzdignuo se na prste i pružao ruke tako visoko u zrak koliko je samo mogao, samo da visoki vojnik lakše uzmogne dohvatiti vodu.

Međutim je vrućina i sunčana toplina takvom žestinom navalila na ratnika te mu se činilo kao da mu rumeni oganj plamti pred očima i da mu se mozak u glavi rastapa. Bojao se da će ga sunce usmrtili ako smjesta ne dobije okrepe.

I sav očajan zbog opasnosti u kojoj se nalazio, baci koplje na zemlju, zgrabi objema rukama dijete, digne ga uvis i posrkne one vode što ju je dijete držalo u rukama koliko je samo mogao.

Bijaše to, dakako, tek nekoliko kapljica kojima je ovlažio svoj jezik, ali više nije bilo ni potrebno. Čim je okusio vodu, njegovim je tijelom prostrujila ugodna svježina i više nije osjećao da ga pale kaciga i oklop. Sunčane zrake izgubile su svoju ubojnu snagu. Njegove isušene usnice opet se smekšale, a crveni plamen nije mu više igrao pred očima.

Prije nego je uopće imao vremena da sve to opazi, već je bio postavio dijete na zemlju i ono je otrčalo i igralo se dalje na tratini. Sad je počeo u čudu sam sebi govoriti: "Kakva je to voda što mi ju je pružilo dijete? Bijaše to divan napitak. Moram mu doista iskazati svoju zahvalnost."

Ali kako je zapravo mrzio mališa, odmah je te misli izbio iz pameti. "Ta to je tek dijete", mislio je, "i ono ne zna zašto radi ovako ili onako. Ono samo izvodi igru koja mu se najviše sviđa. Nailazi li možda na zahvalnost kod pčela ili kod ljiljana? Ne moram se ni najmanje uzrujavati zbog toga djeteta. Ono i ne zna da mi je pomoglo." I vojnik je osjetio još veću ljutinu prema djetetu, kadli nekoliko časaka kasnije opazi kako kroz vrata dolazi vođa rimskih vojnika koji su bili u Betlehemu. "Vidi samo u kakvoj sam se opasnosti nalazio zbog toga mališa! Da je Voltigije tek čas ranije prispio, bio bi me našao kako ovdje stojim s djetetom u naručju."

Ali kapetan je pristupio ravno k ratniku i upitao ga mogu li se ovdje porazgovarati a da ih nitko ne čuje. On bi mu morao povjeriti jednu tajnu.

- Ako se udaljimo samo deset koraka od vrata - odvрати ratnik - ne može nas nitko čuti.
- Ti znadeš - reče kapetan - da se kralj Herod nekoliko puta pokušao domoći jednog djeteta koje živi ovdje u Betlehemu. Njegov vrači i svećenici rekli su mu da će se to dijete uspjeti na njegovo prijestolje, a osim toga su prorekli da će taj novi kralj osnovati tisućugodišnje carstvo mira i svetosti. Ti dakle shvaćaš da ga Herod želi učiniti bezopasnim.
- Svakako da shvaćam - reče naglo ratnik - a to je zacijelo najlakše na svijetu.
- Bilo bi svakako vrlo lako - reče kapetan - kad bi kralj samo znao na koje se od sve te djece u Betlehemu pri tome mislilo.

Čelo ratnika zastru duboke bore. - Šteta što mu njegovi proroci nisu i o tom znali dati kakvih uputa.

- No, Herod je sada pronašao jednu varku kojom misli da će moći mladoga mironosnog kneza učiniti bezopasnim - nastavljao je kapetan.
- On obećava poštenu nagradu svakom onome tko mu tu želi pomoći.
- Što god Voltigije zapovijedi bit će izvršeno i bez plaće i bez nagrade - reče vojnik.
- Hvala ti - dometne kapetan. - A sad čuj kraljevu zamisao! On želi godišnjicu rođenja svojega najmanjeg sina proslaviti svečanošću na koju će biti pozvani svi dječčići u Betlehemu u dobi od dvije do tri godine, sa svojim majkama. A na toj svečanosti...

I on prestane govoriti, te se nasmija kad je opazio izraz odvratnosti što se odrazio na licu vojnikovu.

- Prijatelju - nastavi on - ne moraš se bojati da nas Herod želi najmiti za čuvare djece. Priklonider svoje uho k mojim ustima, pa ću ti povjeriti njegove namjere.

Kapetan je dugo šaptao s vojnikom, a kad mu je sve saopćio, doda još na kraju:

- Valjda ti ne moram reći da je ovdje potrebna najveća šutnja, ako ne želimo da se sav pothvat izjalovi.

- Ti znaš, Voltigije, da se u mene možeš pouzdati - reče ratnik. Kad se vođa udaljio, ratnik je opet stajao na svome mjestu sam, pogledavši za djetetom. Ono se i dalje igralo među cvijećem, i vojnik se zateče u mislima da ono oblijeće lako i nježno oko cvijeća kao leptir.

Odjednom se ratnik počne smijati. "Pa dakako", reče on, "to mi dijete neće više dugo biti trn u oku. I ono će ove večeri biti pozvano na svečanost k Herodu."

Ratnik je cijeli dan ostao postojano na svom mjestu, sve dok se nije spustila večer i nastalo vrijeme da se za noć zatvore gradska vrata.

Kad je to završilo, otputi se uskim, mračnim uličicama do prekrasne palače što ju je Herod imao u Betlehemu.

U unutrašnjosti te goleme palače nalazilo se veliko, kamenom popločeno dvorište okruženo zgradama, na kojima su se uokrug nalazile tri otvorene galerije, jedna iznad druge. Kralj je odredio da se na najgornjoj od njih održi svečanost za betlehemsku djecu.

Prva galerija bijaše po posebnom nalogu kralja tako preuređena da je bila nalik pokrivenu trijemu u divnom vrtu. Po stropu vijala se vinova loza s koje su visjeli krupni grozdovi, a uz zidove i stupove stajala su mala mogranjeva i narančina stabla, sva puna zrelih plodova. Tlo bijaše posuto ružinim laticama, koje su ležale guste i mekane poput sága, a uzduž ograde, zabata, stolova i niskih počivaljki posvuda su se pružali vijenci bijelih, sjajnih ljiljana.

U tom cvjetnom gaju stajali su ovdje-ondje veliki mramorni bazeni u kojima su se u prozirnoj vodi pračkale zlatne i srebrne ribice. Na drveću sjedile su šarene ptice iz dalekih zemalja, a u jednom se kavezu zgurio stari gavran, koji je bez prestanka graktao.

Na početku svečanosti ulazila su djeca i majke u galeriju. Djeca su, čim su ušla u palaču, oblačili u bijele odjeće s grimiznim rubovima, a na tamne kovrčave glavice stavljali su im vijence od ruža. Žene su dolazile lijepo opremljene u svojim crvenim i modrim odjećama i svojim bijelim velovima, koji su se spuštali s visokih, čunjastih kapa, obrubljenih zlatnim novcem i lancima. Jedne su nosile dijete tako da im je sjedilo visoko na ramenu, druge su vodile svog sinčića za ruku, a neke su opet, kojima su djeca bila plaha i zastrašena, digle djecu u naručaj.

Žene su posjedale na pod u trijemu. Čim su posjedale, došli su robovi i postavili pred njih niske stoliće na koje su postavili izabrana jela i pića, kao što se to dolikuje kraljevskoj svečanosti. I sve su te sretne majke počele jesti i piti a da se pritom nisu prestale držati ponosno i dražesno, kako to običavaju činiti betlehemske žene, kojima je to najljepši ures.

Uza sav zid trijema, gotovo zastrti vijencima cvijeća i drvećem punim voća, stajahu dvostruki redovi ratnika u potpunoj opremi. Stajali su sasvim nepomično, kao da ih se nimalo ne tiče ono što se oko njih zbiva. Žene nisu mogle da od vremena do vremena ne dobače po koji zadivljeni pogled na tu četvu oklopnika. "A zašto su ovi ovdje?" šaptale su one. "Misli li Herod da se ne znamo vladati? Zar drži da treba toliko mnoštvo ratnika da nas zadrži na uzdi?"

Ali druge su im opet za odgovor došapnule kako tako i mora biti kod kralja. Herod, kažu, ne priređuje nikad svečanosti a da ne bi njegova cijela kuća bila puna ratnika. Oboružani legionari stoje tu na straži zato da njih počaste.

U početku svečanosti bijahu djeca plaha i nesigurna, i mirno su se držala svojih majki. Ali doskora počela su se kretati i hvatati se svih onih divota što im ih je Herod pružao.

A kralj je za svoje malene goste stvorio čarobnu zemlju. Kad su prolazili kroz trijem, nalazila su košnice iz kojih su smjeli vaditi med a da im pritom nije smetala nijedna razjarena pčela. Nalazili su drveće koje je blagim nagibom spuštalo prema njima svoje grane opterećene voćem. U jednom su kutu nalazili čarobnjake, koji su im u jednom trenu načarali pune džepove igračaka, a u drugom kutu trijema našli su krotitelja zvjeradi koji im je pokazao nekoliko tigrova tako pitomih da su im mogli jahati na leđima.

No, u tom rajju, sa svim njegovim divotama, nije ipak ništa bilo što bi dušu mališana tako privlačilo kao dugačak red ratnika što su nepomično stajali na jednoj strani trijema. Njihove su poglede privlačili sjajni šljemovi, stroga, ponosna lica, kratki mačevi koji su bili utaknuti u bogato iskićene korice.

Dok su se još međusobno igrala i ludovala, djeca su neprestano mislila na ratnike. Držahu se još malo podalje od njih, ali su čeznula za tim da im se približe i da vide jesu li živi i mogu li se doista micati.

Igra i veselje na svečanosti rasli su svakoga trena, a vojnici su i dalje stajali nepomično. Mališanima se činilo nevjerojatnim da ljudi mogu stajati tako blizu kraj svega tog grožđa i poslastica a da ne ispruže ruku i ne zahvate za tim.

Napokon jedan od mališana nije više mogao svladati radoznalost. Oprezno se, spreman na brzi bijeg, stao približavati jednome oklopniku, a kako je vojnik i dalje stajao ukočen, prilazio mu je sve bliže i bliže. Napokon mu se toliko približio da je mogao opipati remenje na njegovoj obući i njegove nazuvke.

Ali uto, kao da je to što je dijete uradilo bio neki nečuveni zločin, svi su se željezni ljudi odjednom stali kretati. Neopisivim bijesom oborili su se na djecu i zgrabili ih. Neke su od njih zavitali iznad svojih glava kao pračke i pobacali ih između svjetiljaka i vijenaca preko ograde trijema na tlo, gdje su se dječja tjelesa razmrskala o mramorni pod. Neki su izvukli svoj mač i proboli djecu, neki su opet smrskali njihove glave o zid, prije nego što su ih bacili u mračno dvorište.

U prvi čas pošto se tlo stalo zbivati vladala je zaprepaštenost. Mala su tjelesa još lebdjela u zraku, a žene se bijahu ukočile od straha. Ali najednom probudile su se sve te nesretnice i stale shvaćati ono što se dogodilo, i jednim se jedinim očajničkim vriskom oboriše na krvnike.

U trijemu bijaše još djece koju nisu uhvatili odmah u prvom napadaju. Ratnici su ih ganjali, a majke su se bacale pred njih i hvatale golim rukama mačeve da odvrate smrtni udarac. Neke žene, kojima su djeca već bila mrtva, obarale su se na ratnike, hvatale ih za grlo i pokušavale se osvetiti za svoje mališane daveći ubojice.

U tom divljem metežu, dok su poklici puni strave odjekivali palačom i dok su se činila najokrutnija krvološtva, stajaše ratnik, koji je običavao stražariti na gradskim vratima, na najvišem odjeljku stuba što su vodile s trijema. On nije sudjelovao u borbi i pokolju. Tek protiv žena kojima je uspjelo prihvatiti djecu i koje su pokušavale s njima odjuriti niza stepenice, podizao bi mač, a sam pogled na nj, kako je tu stajao tmuran i neumoljiv, bijaše tako grozan da su se bjegunice radije bacale preko ograde ili se vraćale u pokolj nego se izlagale opasnosti da se proguraju pokraj njega.

"Voltigije je doista učinio pravo što je meni odredio to mjesto", mislio je ratnik. "Kakav mladi, nepromišljeni ratnik bio bi ostavio svoje mjesto i pohrlio u sječu. Da sam se dao odavde odmamiti, bilo bi bar dvanaestero djece pobjeglo."

Dok je tako razmišljao, zapne mu pogled o jednu mladu ženu koja je svoje dijete privinula k sebi te je u divljem bijegu hrlila prema njemu. Nijedan od legionara kraj kojih je morala projuriti nije joj mogao zakrčiti puta, jer su se svi nalazili u žestokoj borbi s ostalim ženama, i tako je doprla do kraja trijema.

"Gle, gle, evo jedne koja je blizu tome da sretno umakne!" pomisli ratnik. "Ni ona ni dijete nisu ranjeni. Da sad ne stojim ovdje ja..."

Žena je tako naglo dojurila do ratnika kao da leti te on nije imao vremena jasno vidjeti lice ni njoj ni djetetu. Tek je prema njoj ispružio mač, a ona je s djetetom u naručju hrlila na nj. On je očekivao da će je začas vidjeti kako se probodena s djetetom ruši na zemlju.

Ali u istom trenutku začuje vojnik iznad svoje glave ljutito zujanje, a odmah zatim osjeti žestoku bol u jednom oku. Ta bol bila je tako jaka i teška da je ostao sasvim smućen i omamljen, a mač mu iz ruke ispade na tlo.

On se rukom maši oka i zgrabi pčelu, shvativši da mu je tu užasnu bol zadao tek žalac ove male životinje. Strelovitom brzinom sagne se za mačem nadajući se da još nije prekasno zaustaviti bjegunce.

Ali mala je pčela vrlo dobro obavila svoj posao. Za ovo kratko vrijeme u koje je zaslijepila vojnika uspjelo je mladoj majci projuriti pokraj njega niz stube, i premda je on pojurio za njom što je brže mogao, nije je više mogao naći. Nje je nestalo, i u čitavoj velikoj palači nitko je nije mogao otkriti.

Sljedećeg jutra stajao je ratnik s nekoliko svojih drugova tik pred gradskim vratima na straži. Bijaše rano ujutro i teška su vrata bila tek otvorena. Ali činilo se kao da nitko nije čekao na to da se ona toga jutra otvore, jer toga jutra nisu iz grada izlazile skupine poljodjelaca, kao što se to obično jutrom događalo. Svi su stanovnici Betlehema bili tako ukločeni od strave zbog sinoćnjeg pokolja da se nitko nije usuđivao napustiti svoj dom.

"Tako mi mača!" reče vojnik dok je tako stajao i gledao niz usku ulicu što je vodila prema vratima, "držim da je Voltigije donio nerazborit zaključak. Bolje bi bilo da se zatvore gradska vrata i dade pretražiti svaka kuća u gradu dok se ne nađe dječak kojemu je uspjelo umaknuti sa svečanosti. Voltigije računa s time da će njegovi roditelji pokušati odvesti ga odavde čim saznaju da su gradska vrata otvorena, a k tome se nada da ću ga ja upravo ovdje na vratima uhvatiti. A ja se bojim da to baš nije razborit račun, jer im lako može uspjeti da dijete sakriju!"

I razmišljao je hoće li roditelji pokušati dijete sakriti u košaru voća na hrptu magarca ili u golem sud za ulje ili pod vreću žita u kakvoj karavani.

Dok je tako stajao i čekao neće li ga pokušati prevariti na takav neki način, opazi muškarca i ženu kako naglo dolaze ulicom i približuju se vratima. Išli su brzo i prestrašeno se ogledavali iza sebe, kao da bježe pred kakvom opasnošću! Muškarac je držao u ruci sjekiru i čvrsto ju je obujmio kao da je odlučio silom prokrčiti put ako bi mu ga tkogod zakrčio.

Ali ratnik nije toliko gledao muškarca koliko ženu. Vidio je da je upravo tako visoka stasa kao ona mlada majka koja mu je sinoć utekla. Opazio je i to da je prebacila nadsuknju preko glave. "Ona je možda ovako nosi", pomisli on, "da prikrije dijete u naručju."

Što su bliže dolazili, to je ratnik jasnije vidio kako se dijete što ga je žena nosila u naručju ističe ispod podignute haljine. I on pomisli: "Siguran sam da je to upravo ona koja mi je

jučer navečer izmakla. Ja joj nisam mogao vidjeti lica, ali prepoznajem je po visoku stasu. I evo, sad dolazi s djetetom na rukama, i ne pokušavajući da ga bolje sakrije. Doista se ne bih bio usudio nadati takvu sretnu slučajju."

Čovjek i žena nastavili su svoj nagli hod prema gradskim vratima. Oni zacijelo nisu očekivali da će ih ovdje zadržati, te zadržtaše od straha kad je ratnik oborio pred njima svoje koplje i zatvorio im put.

- Zašto nam priječiš da izađemo u polje na posao? - upita ga čovjek.

- Možeš proći - reče vojnik - ali prije moramo vidjeti što skriva tvoja žena ispod haljine.

- Što tu imaš vidjeti? - reče čovjek. - To je tek kruh i vino, što nam je danas potrebno za hranu.

- Možda i govoriš istinu - reče vojnik - ali ako je tomu tako, zašto mi drage volje ne dopusti da pogledam što nosi.

- Ja neću da ti to gledaš - reče čovjek. - I savjetujem ti da nas propustiš.

Uz te riječi podigne čovjek sjekiru, ali žena mu položi ruku na rame.

- Ne zameći kavge! - moljaše ona. - Ja ću pokušati drugo. Dat ću mu da pogleda što nosim i uvjeren sam da mu ne može učiniti ništa nažao.

I s ponosnim i povjerljivim smiješkom okrene se prema vojniku te odgrne vršak svoje haljine.

U isti čas vojnik ustukne i zatvori oči kao zaslijepjen jakim sjajem. Ono što je žena držala sakriveno pod svojom haljinom tako mu je jako zablještilo pred očima da isprva uopće nije znao što je vidio.

- Mislio sam da držiš na rukama dijete - reče vojnik.

- Vidiš što nosim - odvrati žena.

Tada napokon opazi vojnik da je ono što je tako bliještalalo i sjalo bio tek rukovet bijelih ljiljana, one iste vrste kao oni što rastu vani na polju. Ali je njihov sjaj bio mnogo bogatiji i jasniji. Jedva je mogao izdržati gledajući ih.

Gurnuo je ruku među cvijeće. Nije se mogao otresti misli da to što žena nosi nije dijete. Ali osjećao je tek mekane cvjetne latice.

Bio je gorko razočaran i u svom bi bijesu bio najradije uhitio i čovjeka i ženu, ali je uviđao da za takav postupak ne može navesti nikakva razloga.

Kad je žena opazila kako se smeo, reče mu:

- Nećeš li dopustiti da pođemo dolje?

Ratnik je šutke povukao koplje, što ga je držao pred otvorenim vratima, i stupi u stranu.

A žena zagrne svoju haljinu opet preko cvijeća promatrajući s blagim smiješkom ono što je nosila u naručju.

- Znala sam da mu nećeš moći učiniti ništa nažao, samo kad ga vidiš - reče ona vojniku.

Na kraju požuriše odatle, a vojnik ostade na svom mjestu gledajući za njima dokle god ih je mogao vidjeti.

I dok je on njih tako pratio pogledom, opet mu se sasvim jasno činilo da ona nije nosila u ruci rukovet ljiljana, nego pravo živo dijete.

Dok je još tako stajao i pratio ih pogledima, začuje s ceste glasne povike. Približavao se to Voltigije s nekoliko svojih ljudi.

- Zadrži ih - vikali su oni - zatvori pred njima vrata, ne daj im da umaknu.

Kad su stigli do vojnika, pripovjediše da su otkrili trag dječaka koji je pobjegao. Sada su ga potražili u stanu, ali im je odmah izmakao. Vidjeli su kako njegovi roditelji s njime bježe. Otac mu je jak muškarac oštre brade i nosi sjekiru, a mati visoka žena, koja nosi dijete sakriveno ispod zavrnute haljine.

U isti tren, dok je Voltigije to pripovijedao, dojaše do gradskih vrata jedan Beduin na dobru konju. Bez riječi pojuri ratnik prema jahaču, silom ga skine s konja i baci ga na tlo. I jednim se skokom uzvine na konja te odjuri.

* * *

Nekoliko dana zatim jahao je ratnik kroz strašnu gorsku pustoš koja se prostire preko južnog dijela Judeje. Još je uvijek progonio tri bjegunca iz Betlehema, i bio je sav očajan što se taj besplodni lov nikako ne završava.

"Doista, čini se kao da ti ljudi imaju neku moć da propadnu u zemlju", mrmljao je on. "Koliko sam im puta ovih dana bio tako blizu da sam za djetetom upravo htio baciti koplje, pa su mi ipak umakli. Počinjem vjerovati da ih više nikada neću dostići."

Osjećao je da nema snage, upravo kao ni onaj koji misli da se bori protiv nečega vrhunarnog. Pitao se, je li moguće da bogovi ove ljude zaštićuju pred njim.

"Sav mi je trud uzaludan. Bolje bi bilo da se vratim prije nego što poginem od gladi i žeđi u ovoj divljoj pustoši", govorio je sam sebi.

Ali onda ga uhvati strah pred onim što ga očekuje na povratku kući, ako se vrati neobavljena posla. Upravo je on već dva puta pustio da mu dijete izmakne. Nije mu se činilo vjerojatnim da bi mu Voltigije i Herod nešto takvo oprostili.

"Sve dotle dok Herod znade da jedno od betlehemske djece još živi, morit će ga uvijek onaj isti strah", govorio je ratnik. "Svoje će muke najvjerojatnije pokušati ublažiti time da mene dade razapeti."

Bijaše to za vrućih podnevnih sati, i ratnik je strašno patio jašući kroz ovu kamenitu pustoš bez i jedne sjene, putem koji se provlačio kroz duboke klance gdje nije bilo ni daška vjetra. I konj i jahač bili su tako smalaksali da su se jedva držali.

Već prije nekoliko sati ratnik je izgubio svaki trag bjeguncima i bio je beznadniji nego ikad.

"Moram to ipak napustiti", mislio je on. "Doista nije vrijedno muke slijediti ih dalje. U ovoj strašnoj pustoši oni moraju ionako propasti."

I dok se još bavio tim mislima, opazi u jednoj klisuri što se dizala blizu puta okrugao ulaz u neku spilju.

Odmah skrene svog konja prema otvoru spilje. "Želim se za trenutak odmoriti u hladnoj spilji", mislio je on. "Možda ću ih onda moći novom snagom dalje progoniti."

No kad je htio ući u spilju, iznenadilo ga je nešto neobično. S obje strane ulaza rastle su dvije lijepe stabljike ljiljana. Stajale su visoko i uspravno, pune cvjetova. Širile su opojan medni miris, a oko njih rojilo se mnogo pčela.

Bio je to tako neobičan prizor u ovoj pustinji da je ratnik učinio nešto neobično. On otkine jedan lijep bijeli cvijet i ponese ga sa sobom u spilju.

Spilja ne bijaše ni duboka ni mračna, a čim je stupio pod svod, opazi da ovdje već borave - tri putnika. Jedan muškarac, jedna žena i jedno dijete ležali su ispruženi na zemlji i spavali dubokim snom.

Nikada još ratnik nije osjećao da mu srce kuca tako kao kad je opazio taj prizor.

Bila su to ona tri bjegunca što ih je tako dugo progonio. Odmah ih je prepoznao, a ovdje su ležali u snu i nisu se mogli braniti: bili su sasvim u njegovoj vlasti.

On istrgne bučno mač iz korica te se nagne nad usnulo dijete.

Oprezno uperi mač prema njegovu srcu i nacilja tako da ga jednim udarcem ukloni s ovoga svijeta.

Na po udarca zastane da pogleda lice djeteta. Sada, kad je znao da mu je pobjeda sigurna uživao je okrutno promatrajući svoju žrtvu.

A kad je vidio dijete, njegova je radost dosegla vrhunac, jer je u ovom djetetu prepoznao onoga dječarca što ga je gledao pred gradskim vratima kako se igra s ljiljanima i pčelama u polju.

"Pa dakako", mislio je ratnik, "to sam već odavna mogao zaključiti. Zato sam to dijete uvijek tako mrzio. To je, dakle, taj obećani mironosni knez."

I spusti mač te stane razmišljati: "Ako glavu ovoga djeteta položim pred Heroda, učinit će me zapovjednikom svoje tjelesne straže."

I dok je ponovno podizao mač nad usnulim djetetom, govorio je, sav radostan, u sebi: "Bar ovaj put neće se nitko postaviti među nas i oteti ga iz moje vlasti."

A u drugoj ruci još je uvijek držao ljiljan što ga je ubrao na ulazu spilje, i dok je tako razmišljao, doletje jedna pčela što je bila sakrivena u čaški ljiljana k njemu i stane zujeći oblijetati oko njegove glave.

Ratnik se trgne. Odjednom se sjeti onih pčela kojima je dječarac pomagao i sine mu da je upravo pčela pomogla djetetu da umakne s Herodove gozbe.

Ta ga misao zapanji. On zaustavi mač, ostade stojeći i stane slušati pčelu.

Ali sad više nije čuo zujanje te male životinje.

I dok je tako stajao, udisao je jak slatki miris koji je izlazio iz ljiljana što ga je držao u ruci.

Mislio je na one ljiljane kojima je dječarac pomagao, pa se sjetio da je upravo stručak ljiljana sakrio dijete njegovim očima i pomogao mu da izmakne kroz gradska vrata.

Postajao je sve zamišljeniji, i tako pritegnu mač k sebi.

"Pčele i ljiljani odužili su mu se za njegova dobročinstva", stade ratnik šaptati sam sebi.

Pomislio je na to da je to dijete jednom i njemu iskazalo dobročinstvo, i ratnikovo lice obaspe rumenilo.

"Može li rimski legionar zaboraviti odužiti se za uslugu koja mu je iskazana?" šaptao je.

I počne se boriti sam sa sobom. Mislio je na Heroda i na svoju radost kad bi uništio mironosnog kralja.

"Ne dolikuje mi da ubijem ovo dijete koje je meni spasilo život", reče napokon, sagne se te položi svoj mač pokraj djeteta, da bjegunci, kad se probude, vide kakvoj su pogibli utekli.

Uto opazi da je dijete budno. Ležalo je i gledalo ga svojim lijepim očima što su sjale poput zvijezda.

I ratnik prigne koljeno pred djetetom: "Gospodaru, ti si moćan", reče ratnik. "Ti si jak i pobjednik. Ti si onaj koga bogovi vole, ti si onaj koji može gaziti po zmijama i štipavcima."

I poljubi djetetu noge te iziđe tiho iz spilje, a dijete je ostalo ležeći i gledalo za njim začuđenim dječjim očima.

BIJEG U EGIPAT

Daleko, u jednoj pustinji Istoka, rasla je pred mnogo, mnogo godina jedna palma koja je bila jako stara i jako visoka. Svi koji su putovali pustinjom zaustavljali su se i promatrali je, jer ona bijaše mnogo veća od svih ostalih palmi, te se običavalo govoriti da će zacijelo postati višom od obeliska i piramida.

Velika palma stajala je u svojoj samoći i gledala kroz pustinju, a onda jednoga dana opazi nešto zbog čega je od čuda potresla svojom snažnom krošnjom na vitkom stablu. Gle, s kraja pustinje dolazilo je dvoje osamljenih ljudi. Bili su još tako daleko gdje se i deve, kada dolaze, čine malenima gotovo poput mrava, ali to su zacijelo dva ljudska stvora. Dvoje stranaca u pustinji, jer palma je poznavala ljude pustinje! Bili su to muškarac i žena, koji nisu imali ni vodiča, ni tegleće marve, ni šatora, ni vreća za vodu.

"Doista", reče palma, "ovo je dvoje došlo ovamo umrijeti."

I stade se ogledavati oko sebe.

"Čudim se", nastavi ona, "kako već nisu dojurili lavovi da zgrabe svoj plijen. No ne vidim ni jednoga od njih da se miče. Ne vidim ni jednoga pustinjskog razbojnika. Ali će zacijelo još doći."

"Na njih vrebaju sedmerostruka smrt", mislila je palma dalje. "Lavovi će ih proždrijeti. Zmije će ih izbosti; žeđ će ih osušiti; sunčanica spaliti; razbojnici će ih napasti; pješčana oluja pokopati; strah će ih uništiti."

I ona pokuša misliti na nešto drugo. Sudbina ju je ovih ljudi rastuživala.

Ali u svemu krugu pustinje, što se nadaleko ispružio ispod palme, nije nalazila ništa što ne bi već tisućama godina poznavala ili promatrala. Ništa nije moglo zaokupiti njezinu pozornost, te je i opet morala misliti na ono dvoje putnika.

"Tako mi suše i vihora", reče ona zazivajući najopasnije neprijatelje života, "što to ta žena nosi u naručju? Čini mi se da ti ljudi vode sa sobom i malo dijete."

Palma, koja bijaše dalekovidna, kao što obično i jesu starci, doista je pravo vidjela. Žena je nosila u naručju dijete, koje je naslonilo glavu na njezino rame i spavalo.

"Dijete nije ni dovoljno obučeno", nastavljala je palma. "Vidim da je majka privrnula svoju suknju i njome ga ogrnula. Ona ga je valjda u velikoj žurbi podigla iz kreveta i s njime odjurila. Sad razumijem sve: ovi su ljudi bjegunci."

"Pa ipak su i lûde", nastavlja je ona. "Ako ih kakav anđeo ne zaštićuje, bolje da su pustili da neprijatelji učine i ono najgore nego da se upućuju u pustinju."

"Mogu sasvim dobro zamisliti kako se to dogodilo. Muž je bio pri poslu, dijete je spavalo u kolijevci, a žena je izašla da donese vode. Kad je stupila pred vrata, vidjela je kako jure neprijatelji. Jurnula je natrag, pograbila dijete, doviknula mužu da bježe i - odjuriše. Zatim su mnogo dana bježali, te se zacijelo ni trena nisu odmarali. Da, tako se sve to dogodilo. Ali ipak vjerujem, ako ih ne štiti kakav anđeo..."

"Oni su tako prestrašeni da ne osjećaju ni umora ni boli, ali vidim da im žeđ navire na oči. Ipak dobro poznajem lice žedna čovjeka."

Kad palma pomisli na žeđ, potrese se grčevito njezino visoko stablo, a bezbrojni vršci njezinih dugih listova saviju se kao da ispod njih gori vatra.

"Da sam ja čovjek", reče ona, "ne bih se nikada usudila izaći u pustinju. Junak je svaki onaj tko se usuđuje ovamo a nema korijenje koje dosiže dolje do nepresušnih vodenih žila. Ovdje može postati opasno i za same palme, čak i za palmu kao što sam ja."

"Kad bih ih mogla savjetovati, molila bih ih da se vrate. Neprijatelji im ne mogu nikada biti tako okrutni kao pustinja. Možda misle da je lako živjeti u pustinji. Sjećam se kako je jednom za moje mladosti oluja sasula preko mene čitavo brdo pijeska; umalo što se nisam zagušila. Da sam mogla umrijeti, bio bi to moj posljednji čas."

I palma nastavi glasno razmišljati, kao što obično i čine stari pustinjaci.

"Čujem kako neobično čudan šum prolazi kroz moju krošnju", reče palma. "Vršci svih mojih listova nekako se pravilno njišu. Ne znam što me obuzima dok gledam ove bijedne strance, ali ta tužna žena tako je lijepa; ona mi doziva u pamet ono najljepše što sam doživjela."

I dok se lišće i nadalje micalo u zvučnom ritmu, mislila je palma na to kako je jednom prije vrlo mnogo vremena dvoje sjajnih ljudi bilo gostima oaze. Bijaše to kraljica od Sabe, a s njom je došao ovamo mudri Salomon. Lijepa kraljica htjela se vratiti u svoju zemlju, a kralj ju je ispratio dio puta, i tu su se imali rastati. Za spomen na taj trenutak rekla je tada kraljica: "Posadit ću košticu datulje u zemlju, i želim da iz nje nastane palma koja će rasti i živjeti dok se u zemlji Judeji ne pojavi kralj, potomak veći od Salomona." Kako to reče, utakne košticu u zemlju.

"Kako to da upravo danas mislim na to?" reče palma. "Je li ova žena tako lijepa te me podsjeća na najkrasniju kraljicu, na čiju sam riječ izrasla i poživjela do današnjega dana?"

"Čujem kako mi lišće sve jače šumi", reče palma, "i zvuči tužno kao mrtvačka pjesma. Tako mi je kao da proriče da se netko mora uskoro rastati sa životom. Dobro je da to ne znači mene, jer ja ne mogu umrijeti."

Palma je držala da posmrtni šum u njezinu lišću vrijedi za ono dvoje smrtnih putnika. Jamačno su i oni sami mislili da se približava njihov posljednji sat. Vidjelo se to na izrazu njihovih lica kad su prolazili pokraj jednog kostura deve, kakvi se nalaze uz čitav put. Vidjelo se to na pogledima kojima su promatrali nekoliko jastrebova što su proljetali. To drugačije nije ni moglo biti. Bili su izgubljeni.

Opazili su palmu i oazu i pohitješe prema njoj da nađu vode. Ali kad su se približili, stadoše očajavati jer je izvor bio presahnuo. Izmorena žena položi dijete na tlo i sjede plačući na rub usahla vrele. Muž se baci na zemlju pokraj nje i prostrt po tlu udaraše od očaja objema rukama po osušenoj zemlji.

Palma je čula kako govore da im je svakako umrijeti.

Iz njihova razgovora čula je i to da je kralj Herod dao poubijati svu djecu u dobi od dvije do tri godine, bojeći se nije li među njima veliki, očekivani kralj Židova.

"Moje lišće šumi sve jače", razmišljala je palma. "Tim bijednim bjeguncima kucnut će do skora posljednji čas."

Razabrala je da se njih oboje boji pustinje. Muškarac je govorio kako bi bilo bolje da su ostali i borili se s ratnicima, a ne da su pobjegli. Tako bi im smrt bila lakša.

- Bog će nam pomoći - reče žena.

- Mi smo sami među divljim zvijerima i zmijama - reče muškarac. - Nemamo ni jela ni pića. Kako bi nam Bog mogao pomoći?

On razdere od očaja svoje haljine i zarije lice u zemlju. Bio je bez nade, kao čovjek koji ima u srcu smrtnu ranu.

Žena je sjedila uspravno i sklopila ruke na koljenima, ali pogledi što ih je upravljala kroz pustinju izražavali su bezgraničan očaj.

Palma je osjetila kako se žalosni šum u njenom lišću pojačava. Zacijelo je to čula i žena, jer je uzdignula oči prema krošnji drveta. U tili čas podigne ona ruke sasvim nesvjesno u zrak.

- Datulje, datulje! - usklikne ona.

U njezinu glasu bilo je toliko čežnje da je stara palma zaželjela: "Da bar nisam više od kakva grma i da se do mojih datulja može tako lako dosegnuti kao do šipka na trnovitu grmu!" Ona je dobro znala da je njezina krošnja puna grozdova s datuljama. Ali kako da ljudi dosegnu do tako vrtoglave visine?

Muškarac je već opazio u kakvoj se nedokučivoj visini nalaze datulje. On nije ni uzdig-
nuo glave, nego je molio ženu da ne čezne za nemogućim.

Ali i dijete, koje je iznemoglo tapkalo naokolo samo i igralo se vlatima i travčicama, čulo je usklik svoje majke.

Mališan nije mogao ni pomisliti da njegova majka ne bi mogla dobiti sve što god zaželi. I zato, čim stadoše govoriti o datuljama, počelo je dijete gledati uvis, prema vrhu drveta. Misli je dijete i razmišljalo kako da skine datulje. Njegovo se čelo nabralo ispod svijet-
lih uvojaka. Napokon mu preko lica preleti smiješak. Mališan je pronašao sredstvo. Po-
šao je prema palmi, stade je milovati i reče slatkim djetinjim glasom:

- Palmo, sagni se! Palmo visoka, sagni se!

Što se to zbiva? Što je to? Palmino je lišće zašumjelo kao da je kroza nj prošao orkan, a kroz dugačko palmino stablo prostruji neka jeza, i palma osjeti da to dijete ima nad njom
moć. Ona mu nije mogla odoljeti.

I palma prigne svoje visoko stablo pred djetetom kao što su se u staro vrijeme podanici
prigibali pred gospodarom. U velikom luku sagnula se palma do zemlje, tako da je sna-
žna krošnja treperavim lišćem mela pustinjski pijesak.

Činilo se da dijete nije ni prestrašeno ni začuđeno, nego je s veselim usklikom pohitalo i
stalo kidati plod za plodom iz krošnje stare palme.

Kad je već podosta nabralo, a drvo još treperilo svinuto prema zemlji, priđe dijete deblu i
reče umiljato:

- Palmo, uspravi se! Palmo dobra, uspravi se!

I snažno se drvo uspravi tiho, kao s nekim poštovanjem, osovivši se na svom vitkom sta-
blu, a lišće mu je šumjelo poput harfe:

"Sada znam kome šumi posmrtna pjesma", reče stara palma u sebi kad se uspravila. "Ni
jednome od ovih ljudi!" A muž i žena padoše na koljena i stadoše hvaliti Boga:

- Ti si vidio naš strah i uzeo ga od nas! Ti si Onaj jaki što sagibaš stablo palme kao tanku
trsku. Pred kakvim neprijateljem da uzdržćemo, kad nas tvoja jakost štiti?"

Kad je sljedeća karavana putovala pustinjom, vidješe ljudi da je krošnja stare palme uve-
nula.

- Kako to može biti? - reče jedan od putnika. - Ta palma ne smije usahnuti prije nego što vidi kralja koji je veći od Salomona.
- Možda ga je vidjela - odgovori drugi pustinjski putnik.

U NAZARETU

Jednom je Isus, u ono vrijeme kad mu je bilo tek pet godina, sjedio na pragu pred radionicom svoga "oca" u Nazaretu i zabavljao se oblikujući kukavice od grudice gipke ilovače što ju je dobio od lončara s druge strane ulice. Bio je sretan kao nikada prije, jer su sva djeca one četvrti kazivala Isusu kako je lončar mrzovoljan čovjek koji se ne da smekšati ljubaznim pogledima ni milim riječima, pa se ni Isus nije nikada usuđivao zaškati što-god od njega. A gle, jedva je i znao kako se to dogodilo: stajao je na svom pragu i čeznutljivo promatrao susjeda kako izrađuje svoje proizvode, i tada mu priđe lončar iz svoga dućana i daruje toliko ilovače da bi se iz nje mogao izraditi i vrč za vino.

Na malom stubištu susjedne kuće sjedio je Juda, riđokos, pomalo neuredan dječak; lice mu bijaše puno modrih brazgotina a haljine pune rupa, što ih je poderao u stalnim borbama s uličnjacima. Sada je bio miran, nikoga nije dražio niti se s kim rvao, nego je i on mijesio komad ilovače kao i Isus. Ali ilovaču nije mogao sam pribaviti: on se jedva usuđivao izaći na oči lončaru, jer ga je lončar optuživao da baca kamenje na njegove krhke lonce, te bi ga uvijek štapom otjerao. Zato je Isus svoju zalihu ilovače podijelio s Judom.

Kad bi ova dva dječaka koju kukavicu od ilovače dovršila, postavljali bi je u krugu preda se. Izgledale su tako kao što su ptice od ilovače u sva vremena izgledale: imale su veliku crvenu grudu umjesto nogu, da na njoj stoje, kratke repove, nikakav vrat i jedva vidljiva krila.

No, kako god to izgledalo, ipak se uskoro pokazala neka razlika u radu malih drugova. Judine ptice bijahu tako kose da su se odmah prevaljivale, i koliko se god on svojim malim tvrdim prstima mučio, ipak nije mogao njihova tijela učiniti lijepima i pravilnima. Od vremena do vremena kriomice bi pogledavao prijeko prema Isusu, da vidi kako on to uspijeva da su mu ptice tako pravilne i glatke kao hrastovo lišće u šumama na gori Taboru.

Nakon svake ptice što bi je načinio postajao je Isus sve sretniji. Jedna mu se činila ljepšom od druge, i sve ih je promatrao s ponosom i ljubavlju. One su trebale postati njegovi drugovi u igri, trebale su spavati u njegovu krevetu, da s njime razgovaraju, da mu pjevaju svoje pjesme kad bi ga majka ostavljala sama.

Uto prođe visoki vodonoša, pognut pod svojim teškim mješinama punim vode, i zastane, dođe i trgovac povrcem, koji se njihao između praznih velikih vrbovih košara na leđima svog magarca. Vodonoša položi ruku na plavokosu kovrčastu glavu Isusovu te ga upita za njegove ptice, a Isus mu je pripovijedao kako se zovu, i reče da mogu i pjevati. Sve njegove male ptice došle su iz stranih zemalja k njemu i pripovijedale mu o koječemu, no to su znali samo on i one. Isus je pripovijedao tako da su i vodonoša i trgovac povrcem dugo ostali i slušali ga, zaboravivši na svoje poslove.

Kad su htjeli krenuti dalje, Isus im pokaže Judu. - Gledajte kako lijepe ptice radi Juda! - reče Isus.

Nato trgovac povrćem dobroćudno zaustavi svoga magarca i upita Judu imaju li i njegove ptice imena i znadu li i one pjevati. Ali Juda nije ništa odgovarao; šutio je tvrdokorno i nije podizao očiju sa svog posla. Trgovac povrćem ljutito odgurne nogom jednu od njegovih ptica i odjaha dalje.

Tako prođe i poslijepodne a sunce zađe tako duboko da je njegova svjetlost mogla ući kroz niska gradska vrata što su se, ukrašena rimskim orlom, uzdizala na kraju ceste. To sunčano svjetlo što je blago sjalo na izmaku dana bijaše ružičasto i kao pomiješano s krvlju, a davalo je svoju boju svemu što bi mu se našlo na putu dok se razlijevalo uskom uličicom. Ono je obojilo i posuđe lončarevo, i gredu što je škripila pod strugom tesarevim, i bijeli rubac što je okruživao Marijino lice.

Ali najljepše se odražavala sunčana svjetlost na malim mlačicama što su se skupile između velikih grbavih kamenih ploča koje su pokrivala cestu. Isus iznenada zaroni ruku u najbližu mlaku. Zaželio je svoje sive ptice obojiti blještavom sunčanom svjetlošću koja je vodi, zidovima kuća, ukratko, svemu što ga je okruživalo, davala tako lijepu boju.

I gle, sunčana svjetlost dala se uhvatiti kao boja iz slikarskog lončića, i kad je Isus njome prelazio preko ptičica od ilovače, svjetlost je mirovala te ih obojila od glave do nogu alemovim sjajem.

A Juda, koji bi katkada bacio tajom po koji pogled prijeko prema Isusu da vidi pravi li on više i ljepših ptica od njega, klikne oduševljeno kad je vidio kako Isus svoje zemljane ptice boji sunčanom svjetlošću iz mlačice. I Juda zaroni ruku u sjajnu vodu i pokuša uhvatiti sunčanu svjetlost, ali se sunčana svjetlost nije dala uhvatiti.

- Čekaj, Juda! - reče Isus. - Sad ću doći i oslikati i tvoje ptice.

- Ne - reče Juda - ne smiješ ih ni dotaknuti. Dobre su i takve kakve jesu.

I on ustade, čelo mu se namršti, a usnice stisnu. Zatim podigne svoju široku nogu te stane jednu pticu za drugom pretvarati u male, plosnate komadiće ilovače.

Kad je uništio sve svoje ptice, pođe prema Isusu, koji je sjedio i milovao svoje male ptice, što su sjale poput dragulja. Juda ih je neko vrijeme šutke promatrao, ali opet podigne nogu i pogazi jednu od njih. Upravo se spremao zgaziti i drugu.

- Juda! - reče Isus - što to radiš? Ne znaš li da su žive i da mogu pjevati?

Ali Juda se nasmija i zgazi još jednu pticu.

Isus se stane ogledavati da nađe pomoć... Oči mu se zališe suzama, jer je Juda zgazio već četiri njegove ptičice, te su mu preostale samo tri.

Ljutio se na svoje ptice što su tako mirno stajale i dale se gaziti ne mareći za pogibao. Odjednom Isus pljesne rukama te im dovikne: - Poletite! Poletite!

I tri ptičice što preostadoše počеше micati svojim malim krilima te se, plašljivo lepršajući, dignu do ruba krova, gdje su bile izvan pogibelji.

Juda, kad vidje kako su ptice na Isusove riječi stale micati krilima i poletjele, udari u plač. Jako se ražalostio, jer je znao da je loše postupio.

Juda je, naime, Isusa i ljubio, i divio mu se, i obožavao ga, ali i mrzio ga - nekako sve u isti mah.

A Marija, koja je sve vrijeme iz prikrajka promatrala kako se djeca igraju, ustade, priđe Judi, posjedne ga sebi u krilo, te ga stane tješiti i milovati, govoreći: - Dijete moje! Dijete moje drago!

U HRAMU

Troje siromašnih ljudi - muškarac, žena i njihov sinčić - hodali su po velikom hramu jeruzalemskom. Sin bijaše krasno dijete. Kosa mu se spuštala u mekim uvojcima, a oči mu sjale kao zvijezde.

Otkad je mogao shvaćati što vidi, sin nije bio u Hramu, i njegovi su roditelji sada obilazili s njime naokolo Hramom i pokazivali mu sve njegove divote. Bijahu tu dugački redovi stupova, pozlaćeni žrtvenici; bilo je tu svetih muževa što su sjedili i poučavali svoje učenike; bijaše tu vrhovni svećenik sa svojom medaljom od dragog kamenja; bijahu tu zastori iz Babilona, protkani zlatnim ružama; bijahu tu velike bakrene dveri, tako teške te ih je trideset ljudi moralo pomicati u stožerima ovamo i onamo.

Ali dječak, kojemu je bio tek dvanaest godina, malo je za sve to mario. Majka mu je kazivala da je ono što mu pokazuju najneobičnije na svijetu. Govorila mu je da će zacijelo proći još mnogo vremena prije no što će ugledati što takvo. U siromašnom Nazaretu, odakle su oni, nema čovjek što drugo vidjeti osim sivih, tmurnih ulica. Ali njezine riječi nisu mnogo koristile. Činilo se da bi dječak radije bio pobjegao iz krasnog hrama, samo kad bi se smio igrati u uskoj ulici Nazareta.

No, bilo je u svemu tome nešto čudnovato; jer, što se više činilo da je dječak ravnodušniji, to su roditelji postajali sve radosniji i veseliji. Domahivali su jedno drugome preko njegove glave, a s njihovih lica sjalo je zadovoljstvo.

Na kraju je dijete bilo već tako umorno i iscrpljeno da se sažalilo majci. - Predaleko smo išli s tobom - reče ona. - Dođi, odmori se časak!

I ona se spusti na tlo kraj jednog stupa, a dječaku reče da legne na zemlju i položi joj glavu u krilo. Dječak to učini i odmah zadrijema.

- Ničega se nisam toliko bojala kao onog trena kad stupi u jeruzalemski hram. Mislila sam da će, kad ugleda ovu kuću Božju, htjeti u njoj ostati za sva vremena.

- I ja sam se plašio - reče muž. - U vrijeme kad se rodio pojavili su se mnogi znakovi koji su pokazivali da će postati velik. Ali što bi mu kraljevsko dostojanstvo donijelo osim briga i pogibli. Uvijek sam govorio da bi najbolje i za njega i za nas bilo kad ne bi nikad bio ništa drugo doli tesar u Nazaretu.

- Od njegove pete godine - reče majka zamišljeno - nije se s njime dogodilo nikakvo čudo. On se sam ništa ne sjeća onoga što se dogodilo za njegova najranijeg djetinjstva, nego je u svemu upravo kao i svako drugo dijete. Neka se vrši prije svega volja Božja, ali ja sam se počela gotovo nadati da će Gospodin u svojoj milosti izabrati drugoga za velike stvari, a meni ostaviti moga sina.

- Što se mene tiče - reče muškarac - uvjeren sam da će sve biti dobro, samo ako ne sazna ništa o onim čudesnim znamenjima što su se zbila za njegovih prvih godina.

- Ja nikad s njime ne govorim ništa o tim čudesima - reče žena - ali se uvijek bojim da će se i bez moje pomoći dogoditi nešto po čemu će spoznati tko je zapravo on. Najviše od svega bojala sam se dovesti ga u ovaj Hram.

- Sad možeš biti mirna da je i ta pogibelj prošla - reče muškarac. - Uskoro će opet biti uz nas u Nazaretu.

- Najviše sam se bojala mudraca u Hramu - reče žena. - Bojala sam se vidjelaca koji ondje sjede na svojim prostirkama. Mislila sam da će oni, kad im dođe na oči, ustati i pokloniti se pred djetetom te ga pozdraviti kao kralja židovskoga. Čudno je što nisu spoznali njegovu slavu. Takvo dijete nije im još nikada došlo pred oči.

Sjedila je neko vrijeme šuteći i promatrala dijete.

- Jedva mogu to shvatiti - reče ona. - Mislila sam: kad ugleda ove suce što sjede u svetom domu i izravnavaju pravdu naroda, i učitelje koji govore svojim učenicima, i svećenike što služe Gospodinu, osvijestit će se i uskliknuti: "Rođen sam da živim među tim sucima, među učiteljima i svećenicima!"

- Kakva bi to bila sreća sjediti zatvoren u tim trjemovima!? - prekine joj razmišljanje muškarac. - Bolje mu je da luta po brežuljcima i brdima oko Nazareta.

Majka uzdahne: - On je tako sretan kod nas kod kuće - reče. - Tako je zadovoljan kad smije pratiti stada ovaca na njihovim samotnim putovima ili kad prolazi preko polja te promatra posao seljaka. Ne mogu vjerovati da grijesimo protiv njega kad ga pokušavamo zadržati za sebe.

- Mi mu samo uštedujemo najveću bol reče muškarac.

Tako su razgovarali sve dok se dijete nije probudilo iza sna.

- No - reče majka - jesi li se malo odmorio? A sad ustani, jer se približava večer, a mi moramo kući na noćište.

Kad su krenuli prema izlazu, nalazili su se u najudaljenijem dijelu zgrade.

Za nekoliko časaka imali su proći kroz jedan stari trijem što se održao još iz onih vremena kad je prvi put bio sagrađen hram na ovome mjestu. Tu je, naslonjena na zid, stajala prastara bakrena truba neobične dužine i težine, slična stupu. Stajala je tako da je čovjek mogne primaknuti k ustima i duhnuti u nju. Bila je grbava i čvorasta, izvana i iznutra puna prašine i paučine, okružena jedva čitljivim omotom starinskih pismena. Zacijelo je prošlo već tisuću godina otkad je posljednji čovjek pokušao izmamiti iz nje kakav glas.

A kad je dječak opazio tu golemu trubu, rog li, ostade zadivljeno kao ukopan. - Što je to? - upita on.

- To je velika trublja koja se naziva "Glas vladara svjetova" - odvrati majka. - Njome je Mojsije sazivao na okup djecu Izraelovu kad su bila raspršena po pustinji. Nakon njega nije još nitko uspio iz nje izmamiti ni jedan jedincati zvuk. A onaj tko to uspije, skupit će pod svoju vlast sve narode svijeta.

Ona se sama, dok je pričala, smiješila tome, jer je to držala starinskom bajkom, ali dječak se zaustavi pred velikim rogom, trubom li, sve dok ga nije pozvala da krene. Od svega što je u Hramu dosad vidio bio je taj rog prvo što mu se svidjelo. Rado bi bio ostao još ovdje, da ga dugo i točno promotri.

Nisu dugo hodali, kadli dođu u veliko, prostrano hramsko dvorište. Tu se pri dnu brda što se spuštalo uza sam Hram nalazila provalija, duboka i široka, kako je to bilo još u pradavna vremena. Tu provaliju nije kralj Salomon dao ispuniti kad je gradio hram. Preko nje nije položio ni mosta, niti je pred vrtoglavi ponor dao postaviti ogradu. Umjesto

toga napeo je preko provalije nekoliko lakata dugačku ocalnu oštricu, nabrušenu u šiljak, s oštricom okrenutom gore. I nakon bezbrojnih godina i događaja ta je oštrica još uvijek stajala iznad ponora. Sada je već bila gotovo zarđala i nije više bila sigurno pričvršćena na svojim krajevima, nego je podrhtavala i njihala se čim bi netko teškim koracima prolazio uz rub hramskog dvorišta.

Kad je majka provela dječaka okolnim putem pokraj ponora, upita je on: - Kakav je to most?

- Taj je most postavio tu kralj Salomon - odgovori majka - a mi ga nazivamo "Rajskim mostom". Kazuju ljudi: ako prijeđeš preko ovoga ponora, po ovom drhtavom mostu kojemu je oštrica tanja od sunčane zrake, možeš biti uvjeren da ćeš doći u raj.

I ona se opet nasmiješi te pohita dalje, ali se dječak zaustavi i stane promatrati usku, uzdrhtalu ocalnu oštricu, sve dok ga majka ne zazva.

Kad je krenuo za njom, uzdahne što mu te dvije čudnovate stvari nije pokazala prije, pa bi bio imao dovoljno vremena bolje ih promotriti.

Dalje su išli bez ustavljanja, sve dok ne stigoše do velikih ulaznih vrata s peterostrukim redom stupova. Tu su u jednom kutu stajala dva stupa od crna mramora, oba na istom podnožju, a postavljena tako blizu jedan drugome da bi se između njih, rekao bi čovjek, jedva mogla provući i slamčica. Bijahu visoki, veličanstveni, s bogato izrađenim glavicama oko kojih je bio nanizan red neobično izrađenih životinja. Ali pri podnožju tih lijepih stupova nije bilo površine, ni za palac u širinu, koja bi bila bez pukotina i brazgotina; stupovi bijahu oštećeni i istrošeni kao ništa drugo u Hramu. Čak je i tlo oko njih bilo malo udubljeno i ispresijecano od korala mnogih nogu.

I opet zaustavi dječak majku te je upita: - Kakvi su to stupovi?

- To su stupovi što ih je naš praotac Abraham dopremio iz daleke Kaldeje ovamo u Palestinu, a nazvao ih je "Vratima Pravednosti". Tko se između njih može protisnuti, taj je pravedan pred Bogom i nije nikada počinio grijeha.

Dječak je zaostao i promatrao širom otvorenih očiju stupove.

- Valjda nećeš pokušati provući se između njih? - reče majka i nasmiješi se. - Vidiš kako je izgaženo tlo oko njih od mnogih koji su pokušavali protisnuti se kroz usku pukotinu, ali, vjeruj mi, nikome to nije uspjelo. Nego, požuri! Čujem tutnjavu bakrenih dveri, u koja trideset hramskih slugu upire svoja ramena da ih pokrenu.

Dječak je svu noć proležao u šatoru snatreći i snivajući: pred očima su mu stalno bila Vrata pravednosti, Rajski most i Glas kneza svjetova. O tako divotnim stvarima nije nikada prije slušao. I nikako mu nisu izlazile s očiju.

Ujutro sljedećeg dana bilo mu je isto tako. Nije mogao misliti ni na što drugo. Tog jutra trebali su poći na put kući. Roditelji su imali mnogo posla: trebalo je srušiti šator i natovariti sve na veliku devu, a i drugo štošta trebalo je srediti. Putovati neće sami, nego u društvu mnogih rođaka i susjeda, a kako je trebalo zajedno putovati toliko ljudi, spremanje na put teklo je, dakako, veoma polako.

Dječak nije pomagao u tom spremanju, nego je usred opće užurbanosti i jurnjave sjedio mirno i razmišljao o onim trima čudnovatim stvarima.

Odjednom mu pade na um da bi zapravo imao još dovoljno vremena otići do Hrama i još ih jednom dobro pogledati. Ta još je toliko toga što treba natovariti na deve i magarce. Svakako, do polaska ima još vremena poći u Hram i vratiti se. I dječak pohita, a nikome nije rekao kamo ide. Nije mislio da je to potrebno. Ta on će se začas vratiti.

Brzo stigne do Hrama i stupi u ulazni trijem, gdje su stajala ona dva jednaka stupa.

Čim ih je opazio, počеше mu se oči krijesiti od veselja. Sjede na tlo pokraj njih, i podigavši pogled uvis, prema njima, nepomično ih je promatrao. Kad je zamišljao kako je onaj tko se može provući između ta dva stupa pravedan pred Bogom, činilo mu se da još nikada nije gledao ništa tako divotno.

Pomisli kako mora biti divno kad se čovjek može protisnuti između ta dva stupa, ali oni su stajali tako blizu jedan drugome te je bilo nemoguće i pokušati to. Sjedio je tako, nepomično, ispred stupova gotovo čitav sat, no nije znao kako dugo sjedi. Činilo mu se da ih promatra tek nekoliko časaka.

Dogodilo se slučajno da su u tom divnom trijemu u kojem je dječak sjedio bili ha okupu suci Velikoga vijeća, sudeći narodu u njegovim rasprama. Sav je trijem bio pun ljudi koji su se tužili - neki zbog međaša što su bili pomaknuti, neki poradi ovaca što su im bile otete iz stada i označene lažnim znakovima, neki zbog dužnika što nisu htjeli platiti svojih dugova.

Među ostalima došao je ovamo i neki bogataš odjeven u skupocjene grimizne haljine. On je doveo pred sudačku stolicu siromašnu udovicu koja mu je dugovala nekoliko vrećica srebra. Jadna je udovica jadikovala i kazivala kako bogataš s njome nepravedno postupa. Ona mu je, reče, jednom već isplatila svoj dug, a sada je on želi prisiliti da to još jednom učini, a ona to ne može. Tako je siromašna - nadometnu udovica - da bi, ako je suci osude, morala bogatašu dati svoje kćeri za ropkinje.

Onaj koji je sjedio na sudačkoj stolici, na najvišem mjestu, obrati se k bogatašu pa mu progovori: - Usuđuješ li se priseći na to da ti ova siromašna žena još nije isplatila dug?

A bogataš odvrati: - Gospodine, ja sam bogat čovjek. zar da se ja mučim i zahtijevam svoj novac od ove siromašne žene, kad ne bih imao pravo na to? Prisižem ti: kao što nitko neće proći kroz Vrata pravednosti, tako mi je ova žena dužna svotu koju zahtijevam.

Kad su suci saslušali tu zakletvu, povjerovali su njegovim riječima i izrekli osudu da siromašna žena mora svoje kćeri dati za ropkinje.

A dječak je sjedio tik do njih i sve je to čuo. I pomisli: "Kako bi dobro bilo kad bi se netko mogao protisnuti kroz Vrata pravednosti! Ovaj bogataš jamačno nije govorio istinu. Kako mi je žao te žene koja mora svoje kćeri dati za ropkinje!"

Dječak skoči na podnožje s kojega su se oba stupa uzdizala uvis i pogleda kroz pukotinu.

"Ah, ali sasvim je nemoguće provući se kroz ovo!" pomisli on.

Bio je tužan zbog siromašne žene. Uopće nije više mislio na to da je onaj tko se provuče kroz ta vrata pravedan i bez grijeha. Htio je kroz njih proći tek radi siromašne žene.

I upre ramenom u udubinu na spoju stupova, kao da želi prokrciti put.

U taj čas svi ljudi što stajahu u trijemu pogledaše prema Vratima pravednosti: zatutnjilo pod svodovima i zadrhtalo nešto u starim stupovima, i oni se pomakoše jedan nadesno, drugi nalijevo, a prostor među njima, gle, toliko širok da se vitko tijelo dječaka moglo provući između njih.

I sve se uvelike začudi i zaprepasti. U prvi čas nitko nije znao što bi rekao. Ljudi samo stajali i gledali u maloga dječaka koji je izvršio tako veliko čudo. Prvi koji se opet pribra bijaše najstariji među sucima. On povika da zgrabe bogatog trgovca i dovedu ga pred sudačku klupu. I osudi ga da sve svoje imanje ima dati siromašnoj udovici, jer je u Božjem hramu krivo prisegnuo.

Kad je to završilo, zapita sudac za dječaka koji je prošao kroz Vrata pravедnosti, i ljudi se ogledaše za njim, ali njega bijaše već nestalo. Kad je prošao između stupova koji su se razmaknuli, dječak kao da se probudio iza sna te se sjeti svojih roditelja i povratka kući. "Moram požuriti odavde, da moji roditelji ne čekaju na me", pomisli on.

A uopće nije znao da je pred Vratima pravедnosti proveo čitav jedan sat, već mu se učinilo da je prošlo tek nekoliko časaka, pa pomisli kako ima još vremena da bar kratko promotri Rajski most prije negoli napusti Hram.

I brzo se progura kroz mnoštvo naroda i dođe do Rajskog mosta, koji se nalazio na drugom kraju velikog hrama.

A kad opazi britku ocalnu oštricu što se pružala preko ponora i kad je mislio na to kako onaj što može prijeći preko toga mosta može biti siguran da će doći u raj, činilo mu se kako je to nešto najdivotnije što je ikad vidio. I sjede na rub ponora da promatra ocalnu oštricu.

Sjedio je tako tu i mislio kako mora da je lijepo doći u raj i kako bi rado prešao preko toga mosta. Ali u isti je mah uviđao kako je sasvim nemoguće to i pokušati.

Sjedio je tako dva sata i razmišljao, ali nije znao da je prošlo toliko vremena. On je samo sjedio i razmišljao.

U dvorištu gdje se nalazio taj duboki ponor stajao je velik žrtvenik, a oko njega obilazili su u bijelo odjeveni svećenici koji su čuvali vatru na oltaru i primali žrtvene darove. U dvorištu bijaše mnogo ljudi koji su žrtvovali i veliko mnoštvo koje je samo gledalo službu Božju.

Dogodi se te dođe ovamo i neki siromašni stari čovjek noseći janje, koje je bilo vrlo maleno i mršavo, a osim toga još i nagriženo od pseta pa je imalo veliku ranu.

Pođe taj čovjek s janjetom k svećenicima i zamoli ih da ga žrtvuje ali mu oni to odbiju. Rekoše mu da ne dolikuje tako siromašan dar žrtvovati Gospodinu. Starac je preklinjao da u ime milosrđa prime to janje, jer njegov sin leži na smrt bolestan, a on, evo, nema ništa drugo što bi mogao žrtvovati Bogu za njegovo ozdravljenje. - Morate me pustiti da žrtvujem janje - reče on - inače moja molitva neće dospjeti pred lice Božje i moj će sin umrijeti.

- Vjeruj mi da suosjećam s tobom - reče svećenik - ali naš zakon zabranjuje da žrtvujemo ozlijeđene životinje. Nemoguće je uslišiti tvoju molbu, kao što je nemoguće prijeći preko Rajskog mosta.

Dječak je sjedio blizu i sve je čuo. I pomisli kako je šteta što nitko ne može prijeći preko tog mosta. Možda bi starac mogao zadržati svoga sina kad bi se janje žrtvovalo.

Starac pođe tužan iz dvorišta Hrama, a dječak ustane, zakorači prema drhtavom mostu i stavi na nj svoju nogu.

Nije ni mislio na to da prijeđe preko njega da bude siguran za raj. Misli su mu bile kod onoga siromaha, kome je želio pomoći.

Ali dječak povuče nogu natrag, jer je pomislio: To je nemoguće. Taj je most previše star i rđav, on uopće ne bi podnio moju težinu.

No i opet su njegove misli odletjele prema siromahu kojemu je sin ležao na smrt bolestan. I opet položi nogu na oštricu mača.

Tada opazi da je prestala drhtati, a pod nogom osjeti da je široka i čvrsta.

A kad učini na njoj i drugi korak, osjeti da ga zrak unaokolo podupire te ne može pasti. Zrak ga je nosio kao da je ptica i kao da ima krila.

Iza napete oštrice, dok je dječak stupao preko nje, izvijao se drhtavi ugodni zvuk. A jedan od onih što su stajali na dvorištu okrenu se, jer je čuo zvuk. On usklikne, a nato se okrenuše i svi ostali te opaze dječaka kako prelazi preko ocalne oštrice.

Tada se svi što su ondje stajali uvelike zadiviše i začudiše. Prvi se pribraše svećenici. Odmah poslaše glasnika za siromahom, a kad se ovaj vratio, rekoše mu:

- Bog je učinio čudo, da nam pokaže kako želi primiti tvoj dar. Daj svoje janje, žrtvovat ćemo ga.

Kad je to završilo, upitaše za dječaka koji je prešao preko ponora. Ali kad su se za njim ogledali, nisu ga mogli naći.

Jer dječak, kad je prešao preko ponora, pomisli na svoje roditelje i na povratak kući. On nije znao da je već prošlo jutro i prije podne, nego je mislio: - Moram požuriti da ne moraju na me čekati. Još ću samo pohitjeti i baciti pogled na Glas vladara svjetova. I on se prošulja kroz svjetinu i pohiti lagana koraka u polumračni trijem gdje je stajao o zid naslonjen bakreni rog.

Kad ga ugleda, dječak pomisli na ono što je čuo: kako će onaj tko uspije iz roga izmamiti glas skupiti sve narode zemlje, i učini mu se da nikada nije vidio nešto tako divotno, te sjede kraj roga na tlo i stane ga promatrati.

Razmišljao je kako mora biti veličajno zadobiti sve narode zemlje i kako bi vruće želio da uzmogne duhnuti u stari rog. Ali shvatio je da je to nemoguće, te se nije usudio ni pokušati.

Tako je sjedio nekoliko sati, ali nije znao da je proteklo toliko vremena. Mislio je samo na to kakav mora da je osjećaj skupiti u jedno sve ljude svijeta.

A u tom hladnom trijemu sjedio je neki sveti čovjek i poučavao svoje učenike. Uto se učitelj obrati jednomu od mladića koji su sjedili do njegovih nogu i reče mu da je varalica. Duh mu je otkrio, govorio je sveti čovjek, da je taj mladić stranac, a ne Izraelac. I upita ga zašto se pod krivim imenom ušuljao među njegove učenike.

Mladić stranac nato ustade i reče da je hodao kroz pustinje i putovao preko velikih mora da čuje objavljenje prave mudrosti jedinoga Boga. - Moja je duša propadala od čežnje - govorio je on svetom čovjeku. - A znao sam da me ti nećeš poučavati ako ti ne kažem da sam Izraelac. Zato sam ti slagao, da se umiri moja čežnja. Molim te, pusti me da ostanem kod tebe.

Ali sveti čovjek ustane i pruži ruke prema nebu.

- Nećeš kod mene ostati, kao što neće uskrsnuti čovjek koji će duhnuti u rog što ga nazivamo Glasom vladara svjetova. Štoviše, nije ti dopušteno ni stupiti na ovo mjesto Hrama, jer si poganin, Požuri odavde, inače će ostali moji učenici silom navaliti na te, jer tvoja prisutnost oskvrnjuje Hram.

No mladić stajaše mirno i reče: - Neću poći nikamo gdje moja duša ne nalazi nikakve hrane. Radije ću umrijeti ovdje kod tvojih nogu.

Tek što je to izrekao kadli skočiše učenici svetog čovjeka da otjeraju stranca. A kad se on stao braniti, baciše ga na tlo i počеше udarati.

Izlazili su iz grada i mrak se spustio, a majka je i dalje plakala.

- Zašto plačeš? - reče dijete. - Nisam znao da je dan već prošao. Mislio sam da je još jutro, i došao sam k tebi čim sam začuo tvoj glas.

- Kako da ne plačem? - reče majka. - Cijeli sam te dan tražila. Mislila sam da si za me izgubljen.

Putovali su svu noć, i još je majka plakala.

Kad je jutro počelo svitati, reče dijete: - Zašto plačeš? Ja nisam išao za svojom slavom, ali Bog je dao da ja izvršim ta čudesa, jer je htio pomoći ono troje siromašnih ljudi. A čim sam začuo tvoj glas, odmah sam došao k tebi.

- Sinko moj - odgovori majka. - Ja plačem jer si ti ipak za me izgubljen. Ti mi nećeš nikada više pripadati. Od ovoga trenutka jedini cilj tvog života bit će pravednost, tvoja čežnja bit će raj, a tvoja će ljubav obuhvatiti sve siromašne ljude koji žive na zemlji.

Rječnik

alem (tur.) - dragulj, dijamant

cimbal (grč.) - glazbalo udaraljka, dva diska od bronce kojima se udara jedan o drugi

citara (grč.) - citra, glazbeni žičani instrument

For - Forum, glavni trg antičkog Rima

Kaldeja - u antičko doba naziv za južni dio Mezopotamije

Kapitolij - jedan od sedam rimskih brežuljaka, sjedište vlasti

Kir - Kir Veliki (6. st. pr. Kr.), perzijski car, osnivač Perzijskog carstva

Medija - antička država u jugozapadnoj Maloj Aziji (danas dio Turske)

mogranj (tal.) - vrsta šipka, nar

ocalan - čeličan

omen (lat.) - znak

sibila (lat.) - proročica

sopljiv - zadihan

Tiber - rijeka koja protječe kroz grad Rim